

ASSEMBLEA CIUTADANA

**Reptes i potencialitats
d'un nou marc de
participació democràtica**

Desembre
2024

- 🌐 www.ferrerguardia.org
- ☎ 936 011 644
- ✉ fundacio@ferrerguardia.org
- 🐦 @f_ferrerguardia
- 📍 C. Avinyó 44, 1r · 08002 Barcelona

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**

Desembre 2024

Encàrrec

Ajuntament de Barcelona

Coordinació

Josep Mañé Chaparro

Realització

Fundació Ferrer i Guàrdia

Autoria

Josep Mañé Chaparro

Autoria

Flavio Ghilardi

ÍNDEX

Introducció.....	5
Metodologia	7
Fonaments teòrics.....	9
La crisi de la democràcia representativa i la proposta dels minipúblics	10
Característiques generals de les assemblees ciutadanes	11
Elements de debat teòric sobre les assemblees ciutadanes	14
Anàlisi DAFO	21
L'assemblea ciutadana com a pràctica de la democràcia deliberativa: anàlisi d'experiències	24
La perspectiva d'anàlisi	26
Descripció dels casos estudiats	28
Els principals resultats de l'estudi de casos	32
Conclusions i orientacions	43
Orientacions finals	46
Decàleg per l'impuls de les assemblees ciutadanes	52
Referències bibliogràfiques	54
Annex	60
Sistematització de les entrevistes semiestructurades amb personal tècnic de referència	60

Introducció

En els darrers anys s'ha intensificat el debat sobre la **incidència de la ciutadania en els processos de presa de decisions**. Les crisis que s'han superposat en múltiples dimensions (econòmica, social, sanitària, climàtica, etc.) han derivat també en una profunda **crisi de la democràcia parlamentària** (Leipold, 2020).

Els símptomes d'**esgotament dels models actuals de democràcia parlamentària** han estat també el detonant d'un ampli ventall d'**iniciatives i propostes de reforma** que, si bé en la majoria dels casos suposen mecanismes auxiliars que no posen en qüestió la centralitat de les institucions de les democràcies liberals, en alguns casos compten amb potencialitats per a una transformació més profunda de la institucionalitat actual (Held, 2006). És en aquest marc d'**experimentació i innovació democràtica** que s'han consolidat les experiències on l'element central és l'**assemblea ciutadana**, un espai de **deliberació i presa de decisions no expertes** i format per un grup de **persones escollides a l'atzar** (Smith, 2009).

Les assemblees ciutadanes són espais de participació ciutadana que es poden caracteritzar com a **minipúblics** formats per un grup reduït de ciutadans escollits a l'atzar per representar la diversitat de la societat. Aquestes persones participants, després de passar per un procés formatiu, **deliberen sobre un tema específic** durant un **període de temps limitat**, analitzant-ne les diferents perspectives i implicacions. Aquesta deliberació es desenvolupa amb el **suport de persones expertes i facilitadores** que garanteixen un debat informat i equilibrat. Tot i que les conclusions d'aquestes assemblees solen tenir un caràcter consultiu, aporten **recomanacions per a la presa de decisions polítiques i fomenten una democràcia més participativa i deliberativa**.

En aquest marc, la present **recerca** té com a **objectiu general** aprofundir en el coneixement sobre el plantejament teòric i el procés de desplegament de les assemblees ciutadanes, oferint una comprensió més clara d'aquest mecanisme de participació ciutadana. Un dels **objectius específics** de la recerca inclou l'exploració de les **bases conceptuais** que fonamenten les iniciatives de les assemblees ciutadanes. Més específicament, l'estudi busca contextualitzar aquests espais dins del marc teòric més ampli de les teories democràtiques, emfatitzant els principals punts de debat que condicionen aquestes experiències.

Un altre objectiu específic fa referència a la identificació de les **principals característiques del desplegament de les assemblees ciutadanes**. Aquesta anàlisi detallada permet entendre com es dissenyen, es desenvolupen i impacten aquests espais, posant atenció en factors com la selecció dels participants a través del sorteig, el procés de deliberació, el suport de persones expertes i facilitadores, així com la relació dels resultats amb la institucionalitat.

Finalment, la recerca compta amb una **mirada de futur** orientada a generar **criteris de consolidació i millora** de les assemblees ciutadanes, basant-se en les evidències recollides. L'objectiu és oferir reflexions i orientacions útils tant per als agents que impulsen aquestes assemblees com per a la ciutadania en general. Això no només possibilita contribuir amb un desenvolupament metodològic més sòlid, sinó que també serveix com a eina per reivindicar

espais de democràcia directa, demostrant-ne la capacitat per equilibrar eficiència i legitimitat en la presa de decisions. Així, es reforça la importància d'aquests espais per fomentar una participació ciutadana més activa i informada.

Metodologia

Com s'ha assenyalat anteriorment, l'objectiu principal d'aquesta recerca és proposar un exercici d'anàlisi dels models de participació basats en assemblees ciutadanes. D'aquesta manera, l'estudi s'estructura al voltant de **tres dimensions complementàries**.

En la **primera dimensió**, es realitza una revisió dels **fonaments teòrics** que sustenten les assemblees ciutadanes. Aquesta revisió aborda tant les capacitats actuals d'aquests espais participatius com explora les seves potencialitats per redefinir o complementar els models d'institucionalitat democràtica. Paral·lelament, es posen de manifest les limitacions teòriques i es recopilen els principals arguments crítics al voltant d'aquest model participatiu.

En aquest marc, es plantegen diverses **qüestions clau** per orientar la reflexió teòrica. Entre aquestes, s'analitzen **els orígens i la concepció de democràcia** que fonamenten les assemblees ciutadanes, així com les possibilitats d'**encaix amb les institucions pròpies de la democràcia parlamentària**. També es reflexiona sobre la justificació teòrica de la **remuneració de la participació** i el seu impacte en la implicació ciutadana. Addicionalment, es valora si els minipúblics poden **fomentar una participació més àmplia i diversa**, així com si aquestes assemblees aconseguixen **representar la pluralitat social** o corren el risc de simplificar els debats.

La **segona dimensió** de la recerca focalitza l'anàlisi d'**experiències concretes** d'assemblees ciutadanes. Aquesta perspectiva pràctica permet establir un diàleg entre els fonaments teòrics descrits anteriorment i la realitat de la seva aplicació en contextos específics. A partir d'aquesta perspectiva s'analitzen **quatre casos representatius**, concretament **l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona**, **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya** i les **Assemblees Ciutadanes d'Irlanda**.

Els casos de les Assemblees Ciutadanes pel Clima són relativament recents (2021-2024) i ofereixen una oportunitat d'explorar els reptes i els èxits en el desplegament inicial d'aquestes iniciatives. En el cas irlandès, com a experiència consolidada, l'anàlisi se centra en l'evolució del model, les modificacions introduïdes al llarg del temps i els motius subjacents a aquests ajustaments. Aquesta comparativa busca identificar factors clau per a la millora contínua i la sostenibilitat dels processos en diferents contextos. Per altra banda, també s'explora l'experiència de l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15, la qual es va articular al voltant de tres trobades de debat i deliberació i que es van impulsar a les ciutats de Barcelona, Sabadell i l'Hospitalet. En aquestes trobades hi van participar un total de seixanta persones, escollides per sorteig d'entre totes aquelles que s'havien inscrit prèviament.

Els **casos** s'examinen a partir de **quatre àmbits temàtics**, cadascun dels quals aborda aspectes clau de la innovació democràtica que proposen les assemblees ciutadanes. En particular, s'analitzen les dimensions de la **participació per sorteig**, la **remuneració de la participació**, la **cultura participativa** i la **hibridació dels processos participatius**.

Per concloure, la **tercera dimensió** de la recerca compta amb un caràcter més propositiu i està orientada a la definició de conclusions pràctiques. En especial, es delineen **recomanacions** per optimitzar l'ús de les assemblees ciutadanes com a eines de democràcia

directa, amb l'objectiu d'enfortir la seva capacitat per influir en els processos deliberatius i de presa de decisions públiques.

A partir d'aquest plantejament metodològic, el desplegament de la recerca s'ha portat a la pràctica a través de les següents **activitats**:

- **Estat de l'art (anàlisi documental):** revisió de les principals fonts de coneixement existents sobre la qüestió tractada. S'ha dut a terme una anàlisi de l'estructuració dels fonaments teòrics a partir de la revisió de la documentació existent.
- **Anàlisi de les experiències:** a través de les dades de les iniciatives i dels resultats dels casos seleccionats, fent especial èmfasi en quatre línies d'investigació: participació per sorteig, remuneració de la participació, cultura participativa i hibridació dels processos participatius. Específicament, s'han analitzat en profunditat els casos de les Assemblees ciutadanes d'Irlanda, l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona i de Catalunya, així com l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15.
- **Entrevistes semiestructurades amb personal tècnic de referència:** desenvolupament d'entrevistes semiestructurades amb tècnics responsables dels casos estudiats, plantejades amb la voluntat de generar una reflexió pausada i compartida al voltant del desenvolupament de les experiències analitzades. Específicament, s'ha entrevistat a Gerard Lillo, cap de Departament de Participació de l'Àrea d'Ecologia Urbana, qui va ser el responsable tècnic de l'Assemblea pel Clima de Barcelona. Una segona entrevista s'ha dut a terme amb Yago Bermejo, cofundador de Deliberativa, una entitat sense ànim de lucre que ha organitzat assemblees ciutadanes, entre altres iniciatives deliberatives.
- **Decàleg per l'impuls de les assemblees ciutadanes:** recull, a partir del coneixement desenvolupat, de criteris de qualitat democràtica per a l'impuls d'assemblees ciutadanes representatives de la realitat social i amb capacitat d'incidència i transformació.
- **Presentació dels resultats de la recerca:** presentació que s'ha realitzat a la biblioteca de la seu de la Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia (21 de novembre de 2024) i que s'ha emès de manera telemàtica per a les persones assistents.
- **Difusió de la investigació i publicació dels resultats:** tant de forma telemàtica com presencial i a través de formats virtuals.

Aquest **informe** presenta els principals resultats de la recerca i està estructurat en **tres parts**. La primera analitza els **fonaments teòrics** de les assemblees ciutadanes i, a partir de l'examen d'algunes dimensions estratègiques de debat, ofereix una anàlisi de les debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats (DAFO) respecte a aquest model d'innovació democràtica. La segona secció explora l'**estudi dels casos** seleccionats, amb una síntesi dels principals resultats a partir de quatre àmbits d'anàlisi. El tercer apartat reuneix les principals **conclusions i orientacions** de la recerca, les quals donen pas a la formulació de l'última part de la recerca referent al "**Decàleg per l'impuls de les assemblees ciutadanes**", sistematitzat al final de l'informe.

Fonaments teòrics

Les propostes d'**espais deliberatius de participació** en les polítiques públiques **s'han expandit considerablement en les últimes dècades**. Una onada d'institucions deliberatives han emergit en diversos països del món (OECD, 2020), amb una diversitat de formats gestionats en la majoria dels casos per les administracions públiques, però també per la societat civil, amb l'objectiu d'abordar debats i problemàtiques complexes. Moltes d'aquestes iniciatives es configuren com a **minipúblics** que pretenen **superar aspectes del dèficit de representativitat en la presa de decisions per part de les institucions parlamentàries**. Com a expressió d'aquest fenomen, estudis recents han identificat més de 150 iniciatives de minipúblics només al continent europeu, entre els anys 2000 i 2020 (Paulis et al., 2021).

D'entre aquestes iniciatives, les **assemblees ciutadanes** s'hi insereixen com a proposta de **deliberació sobre temes rellevants amb una mostra aleatòria de la població** (Farrell, Curato, et al., 2019). Les experiències inicials del Canadà, Islàndia i Holanda, així com de la recent onada d'assemblees ciutadanes pel clima, s'han conformat com algunes de les referències rellevants en aquest àmbit. Diverses qüestions i reflexions han emergit a partir de l'acumulació d'experiència al voltant d'aquest conjunt d'innovacions democràtiques.

Així mateix, el **camp teòric** respecte al tema s'ha desenvolupat exponencialment durant els darrers anys. En aquest marc, la recerca se centra en una revisió dels principals fonaments teòrics sobre alguns temes claus del debat intel·lectual respecte a algunes qüestions estratègiques per comprendre les dinàmiques de les assemblees ciutadanes.

L'enfocament d'aquest apartat s'ubica en **l'origen i la concepció de la democràcia** que justifica els plantejaments de les assemblees ciutadanes. Un rellevant conjunt d'aspectes fa referència a la dinàmica interna d'aquests espais, com la justificació teòrica de la remuneració de la participació i les dinàmiques de participació general de la ciutadania. De manera complementària, també s'aborden **els encaixos entre les assemblees ciutadanes i la institucionalitat de la democràcia parlamentària**.

La crisi de la democràcia representativa i la proposta dels minipúblics

La **crisi de la democràcia representativa** és identificada com un dels principals motius per a la proposta de models alternatius de participació i deliberació. Com apunten diversos estudis (Balcells Padullés, 2020; Carballo Rodríguez, 2024; Harris, 2019; Paulis et al., 2022; Vrydagh, 2023), la crisi de la democràcia fa referència a **les mancances del sistema representatiu en donar solucions a les demandes de la societat**. Una de les respostes a aquesta crisi rau en la proposta de plantejament d'iniciatives dels anomenats minipúblics.

El **fonament teòric dels minipúblics** es troba en el treball inicial de **Robert Dahl** (1989). La proposta fa referència a la possibilitat de crear un *minipopulus* de ciutadans seleccionats aleatòriament per deliberar sobre temes importants durant un determinat període de temps. El minipúblic és un espai, per tant, de deliberació sobre una agenda de debat, a partir d'una mostra representativa de la societat.

Com apunten diferents anàlisis, **un dels elements definidors del minipúblic és la voluntat d'esdevenir un grup representatiu de la població general**. A més, **després d'obtenir informació i canviar arguments sobre el tema subjecte a deliberació, els participants arriben a conclusions raonades** (Curato et al., 2021; Farrell, Curato, et al., 2019; Harris, 2019; Paulis et al., 2022).

Existeix una **diversitat de tipus de minipúblics**, com són els jurats ciutadans, les cèl·lules de planificació, els consells ciutadans, les enquestes deliberatives o les assemblees ciutadanes. Els **temes de treball són diversos i amplis**, des de la planificació estratègica fins a la formulació de polítiques públiques sectorials. Els **impulsors** de les iniciatives són principalment les **administracions públiques**, però també ho poden ser **entitats de la societat civil o les institucions acadèmiques** (OECD, 2020). L'**àmbit territorial** també és **heterogeni**, des d'experiències locals, regionals, nacionals, fins a aquelles d'abast continental o global (Dryzek et al., 2011). En l'entrevista realitzada a Yago Bermejo, aquest explica el cas de la **Global Assembly**. Impulsada en format online, va proporcionar la participació d'una mostra representativa de diversos segments de la població mundial, inclosos aquells amb baix perfil socioeconòmic, per a deliberar sobre la crisi climàtica. No obstant això, es manifesten dificultats referents a la diversitat idiomàtica i al treball en línia.

En aquest domini, les **assemblees ciutadanes** són una **tipologia específica de minipúblic**. Es detallen, a continuació, les principals característiques i trets diferencials d'aquest model.

Característiques generals de les assemblees ciutadanes

Algunes de les **experiències de referència** en el desplegament d'assemblees ciutadanes s'han dut a terme al Canadà, a Islàndia i a Irlanda. En el cas del **Canadà**, les primeres experiències es van dur a terme l'any 2004 a la Columbia Britànica i el 2006 a Ontario. A **Islàndia**, la primera assemblea nacional es va desenvolupar l'any 2009, mentre que en el cas d'**Irlanda** es va dur a terme el 2013, celebrant-se quatre edicions d'àmbit nacional consecutives (Algora, 2023; OECD, 2020).

Com apunta Courant (2021), en analitzar l'experiència irlandesa d'assemblees ciutadanes, aquest model deliberatiu es dibuixa com la **sisena generació de minipúblics**. La **primera** estaria conformada pel **Consell Superior de la Funció Militar**, establert el 1969 pel parlament francès, el primer i més durador minipúblic de la història moderna. La segona generació està constituïda pels **jurats ciutadans i les cèl·lules de planificació ciutadana**, creats en la dècada de 1970, amb més difusió als Estats Units i a Alemanya. Bàsicament, es conformen com un petit grup de ciutadans, seleccionats aleatòriament, que es reuneixen per arribar a una decisió col·lectiva o recomanació sobre un tema.

La **tercera** generació s'associa a les **Conferències de Consens** en matèries tecnocientífiques, promogudes durant els anys 1980 pel govern danès. La **quarta** generació és aquella de les **enquestes deliberatives**, creades per James Fishkin en la dècada de 1990, i la **cinquena** per les **Iniciatives de Revisió Ciutadana** establertes a l'estat nord-americà d'Oregon, el 2010, per tal de proporcionar informació sobre la realització referèndums. En aquest últim cas, un panell de 18 a 24 ciutadans, seleccionats pels organitzadors, es reuneix durant cinc dies per deliberar sobre una proposta d'iniciativa electoral per a les eleccions següents. D'aquesta manera, **les assemblees ciutadanes serien una nova tendència en aquesta família d'innovacions democràtiques**.

Una **definició inicial** de les assemblees ciutadanes apunta que aquestes són “formades directament per ciutadans escollits a l'atzar a fi de deliberar durant un període de temps limitat sobre un determinat tema o una qüestió d'interès, habitualment amb un caràcter consultiu” (Balcells Padullés, 2020, p. 24). Per tant, **un grup de participants seleccionats per sorteig tenen l'objectiu de deliberar sobre un tema en el transcurs de diverses sessions de debat, assistits per un procés formatiu amb el suport d'experts i de facilitadors que auxilien en la presa de decisions sobre el tema en deliberació** (Niessen & Reuchamps, 2022).

Segons Vrydagh (2023), **tres principis** essencials caracteritzen les assemblees ciutadanes: la deliberació, la inclusió i la influència pública. La **deliberació** és una forma de comunicació que implica sospesar i reflexionar sobre preferències, valors i interessos respecte a preocupacions comunes. Es diferencia d'altres formes comunicatives, com el debat i la negociació, a causa del seu enfocament al voltant del raonament compartit i la reciprocitat.

Diverses característiques del disseny de les assemblees promouen el seu caràcter deliberatiu, com ara la dinamització i la posada a disposició d'informació tècnica per part d'experts. Aquestes característiques han d'assegurar la igualtat d'oportunitats de participació entre

totes les persones participants, de manera que puguin expressar les seves opinions, valors i preferències, a més de promoure el raonament i la reflexió informada.

Amb relació al principi de la **inclusió**, les assemblees ciutadanes tenen com a objectiu crear un espai de participació divers, en el qual es pugui reflectir l'heterogeneïtat de la població. Les assemblees, així, busquen crear "microcosmos deliberatius" que són estadísticament representatius del públic en general, principalment mitjançant un procés de sorteig dels participants. Aquest procés en la majoria dels casos adopta dos vessants. Per una banda, el sorteig en si mateix i, per l'altre, la implementació de mecanismes per augmentar la capacitat de participar dels assembleistes, com ara el suport a les despeses de viatge i allotjament, així com altres serveis i recursos de suport.

El tercer principi, la **influència pública**, es refereix a l'impacte de l'assemblea ciutadana en el debat públic, principalment de cara a la contribució en l'elaboració de polítiques públiques. Es tracta d'un tema controvertit, ja que la majoria d'iniciatives té un caràcter consultiu i no vinculant. En molts casos, les assemblees ciutadanes estan dissenyades per millorar la legitimitat democràtica i ajudar els responsables polítics a adoptar decisions més informades. A través del procés deliberatiu, els participants poden compartir les seves opinions i constituir una valoració col·lectiva sobre el tema, el resultat del qual pot adoptar diverses formes, des de recomanacions de consens, informe d'opinions o suport a processos de presa de decisions més amples (com referèndums i propostes de lleis).

Altrament, les assemblees ciutadanes posen en relació **models diversos de democràcia**. Són, per tant, una iniciativa que permet desplegar el debat sobre l'evolució dels models democràtics actuals. Autors com Gastil i Richards (2012), per exemple, adopten una **definició de democràcia** com un sistema d'autogovern controlat per tot el cos de ciutadans en un sistema polític, i identifiquen les diverses concepcions de democràcia en una família més àmplia de sistemes democràtics.

Les nocions pròximes a la **democràcia directa** es distingeixen per un control continuat de la ciutadania sobre el procés legislatiu, contrastant amb els sistemes representatius que mantenen el control ciutadà a través de càrrecs electes. La democràcia directa, per tant, substitueix aquests intermediaris, fent que els ciutadans formulin les lleis ells mateixos. Tot i que la pràctica moderna generalment implica referèndums i iniciatives populars, la democràcia directa engloba una gamma més àmplia d'autogovern ciutadà, com els òrgans amb poders per governar directament sobre pressupostos, institucions o altres activitats públiques.

La **democràcia deliberativa**, en contrast, se superposa i contrasta amb els models directe i representatiu. El significat bàsic de la democràcia deliberativa per a aquests autors (Gastil & Richards, 2012), és un sistema d'autogovern que s'ocupa tant de la qualitat de la deliberació interna com de la distribució del poder formal. Així, quan els ciutadans deliberen, examinen amb cura un problema i arriben a una solució raonada després d'un període de consideració inclusiva i respectuosa sobre diversos punts de vista. Les assemblees ciutadanes, per a una part dels teòrics, se subscriuria al model de democràcia deliberativa.

Harris (2019), en aquest sentit, afirma que **no existeix una definició acordada de democràcia deliberativa**. Malgrat les seves diferències, els teòrics coincideixen àmpliament en el conjunt estàndard de principis normatius de la democràcia deliberativa, centrats en la igualtat, el control popular, la raonabilitat i la publicitat.

Amb una concepció més directa, Carballo Rodríguez (2024) distingeix **dos paradigmes alternatius a la democràcia representativa**, el primer dels quals advoca per l'extensió de la participació de la ciutadania en la presa de decisions, mentre que el segon confia en la possibilitat de modificar les preferències mitjançant un exercici deliberatiu orientat a decidir sobre un bé públic. Amb aquestes dues concepcions es van obrir pas a dos ideals democràtics, el primer de caràcter participatiu i el segon de caràcter deliberatiu. Les assemblees ciutadanes s'ubicarien, d'acord amb Carballo Rodríguez (2024), més pròximes a aquest últim ideal. En l'entrevista amb Yago Bermejo s'argumenta que les assemblees ciutadanes no han de ser vistes necessàriament com una alternativa que substitueixi la democràcia representativa, sinó una metodologia que pot desenvolupar un **paper fonamental en situacions de bloqueig parlamentari o en dilemes polítics** especialment rellevant, per exemple.

Elements de debat teòric sobre les assemblees ciutadanes

Per tal d'analitzar alguns debats sobre el **funcionament de les assemblees ciutadanes**, s'ha adoptat una **triple perspectiva** amb relació a aquests espais de deliberació. En aquest sentit, s'utilitza l'enfocament de Harris (2019), el qual, simplificadament, proposa que l'anàlisi dels espais de participació i deliberació poden ser analitzats segons la **legitimitat d'entrada** (input), **de rendiment** (throughput) o **de sortida** (output), on:

- la **legitimitat d'entrada** és determinada per qui delibera, sobre què delibera i per l'accés a la informació;
- la **legitimitat de rendiment** està influenciada pels processos de participació, les normes de presa de decisions i la independència contextual; i
- la **legitimitat de sortida** depèn de l'enllaç entre el minipúblic i el maxipúblic, de manera a examinar l'acceptació política de les recomanacions, els circuits de retroalimentació entre els espais de decisió política i el minipúblic, així com l'acceptació social dels resultats del procés.

A partir d'aquest enquadrament, s'aborden algunes qüestions claus per a aquesta recerca. Respecte als aspectes interns, **el sorteig, la representació i la retribució de la participació**, són elements essencials. Amb relació als aspectes de rendiment, s'enfoca principalment en els **mecanismes de formulació dels resultats de les assemblees**. Finalment, sobre la legitimitat de sortida, s'aborda la relació d'**encaix amb altres espais representatius i d'impacte sobre les decisions més generals de l'agenda pública**.

Sorteig i representació

D'acord amb Ferrell et al. (2019), els minipúblics deliberatius utilitzen la **selecció aleatòria** per garantir una **mostra representativa dels ciutadans**, reflectint millor la composició social que els parlaments electes. Aquest principi imposa la **igualtat** i la **inclusivitat**, assegurant **rotació** entre els que assisteixen als fòrums deliberatius. No obstant això, les visions sobre la selecció aleatòria varien, amb debats sobre la seva **puresa, estratificació i sobremosteig**.

A partir d'una anàlisi extensa d'estudi de casos a Europa, Paulis et al. (2021) observen que en general s'apliquen **criteris addicionals** més enllà del sorteig purament aleatori, a partir d'una mostra dels registres de població. En la gran majoria dels casos s'adopten criteris de representació que busquen corregir la infrarepresentació de determinats grups socials. Pel que fa als criteris que s'utilitzen per equilibrar la mostra de participants, els més freqüents són aquells **sociodemogràfics**, com ara **edat, gènere, educació, ocupació, composició familiar, origen o lloc de residència**. Addicionalment, alguns processos hi afegeixen altres **criteris complementaris**, com les **posicions polítiques** dels ciutadans i criteris de comportament en relació amb el tema de la deliberació.

Segons Jacquet (2017), es poden distingir **tres línies d'arguments teòrics** per tal de **justificar l'ús de sorteigs** en la tria de membres de les assemblees. Una primera línia defensa la **creació d'un "microcosmos" representatiu de la societat**, mentre una segona argumenta que la

selecció aleatòria aporta una **diversitat de punts de vista al minipúblic**. La tercera línia emfatitza que el principi rau en el fet que **tots els ciutadans són igualment capaços de promoure un judici polític i igualment responsables del bé públic**.

Recentment, algunes **perspectives** han emergit per defensar un **ús sistèmic del sorteig en les institucions democràtiques** (Gastil & Wright, 2019; Van Reybrouck, 2017). Un **altre punt de vista**, tanmateix, defensa que la majoria dels arguments a favor del sorteig **no impliquen abandonar els processos electorals**. Michels i Binnema (2018), per exemple, expliquen que l'objectiu és combinar d'alguna manera el sorteig i la votació, on el sorteig compensaria algunes de les deficiències de la votació.

En aquest sentit, Stone i Delannoi (2013) identifiquen **les principals contribucions del sorteig per a la presa de decisions polítiques**. Més específicament, distingeixen **l'augment de la qualitat de la representació, la reducció del conflicte entre les elits** (traduïda en la inexistència de disputes entre partits polítics o grups que puguin paralitzar el sistema de presa de decisions), l'oferta d'una **nova via de participació** i la garantia de la **rotació de càrrecs**. Yago Bermejo, per la seva banda, menciona que un dels principals problemes dels sistemes representatius actuals és la dificultat per arribar a consensos a llarg termini, a causa de la polarització creixent, la desinformació i la manca de continuïtat de les polítiques públiques entre mandats governamentals. En aquest aspecte, les assemblees ciutadanes ofereixen avantatges per aconseguir un **consens a llarg termini**, a través d'un **entorn protegit per a la deliberació**, el qual compta amb la potencialitat de reduir la influència de la desinformació i d'afavorir la modificació d'opinions per tal d'assolir acords.

Un front de debat en aquest tema fa referència a la **relació entre sorteig i representació**. Es tracta d'un conjunt de preguntes i reflexions sobre l'existència i la modulació de la representació en assemblees amb sorteig dels participants. Landemore i Founiau (2022) expliciten algunes d'aquestes preguntes (encara sense resposta) a partir del context francès de la Convenció pel Clima. La qüestió que es planteja és la de **saber si la ciutadania escollida pot representar al poble en una funció específicament legislativa**. En particular, caldria preguntar si són capaços d'elaborar lleis i, en cas afirmatiu, quina legitimitat poden reclamar per a fer-ho. En resum, la qüestió de **la legitimitat de la representació en espais amb participació aleatòria** és encara un **tema obert**.

En aquest aspecte, l'argumentació crítica de la filòsofa Cristina Lafont planteja **elements clau per pensar la relació entre sorteig, legitimitat i representació** per part de les persones participants en les assemblees ciutadanes (Lafont, 2022). De manera simplificada, caldria anar amb compte amb la derivació directa dels aspectes positius del sorteig amb les virtuts democràtiques de les assemblees ciutadanes. Encara no és clar com un membre de l'assemblea ciutadana pugui exercir simultàniament el paper de ciutadà i de representant respecte a una mateixa decisió política. Tampoc és clar quines obligacions té ciutadania-representant cap a la resta de la ciutadania que no participa en el procés de presa de decisions. Com no és automàtica la representació dels participants en les assemblees amb l'encarnació de la voluntat general, l'autora apunta cap a la necessitat de diàleg en aquesta relació entre representació per sorteig i població representada.

Retribució i compensació per la participació

La **retribució** de les persones participants es planteja com un element definitori de l'actual model d'assemblees ciutadanes. El debat al darrere d'aquest aspecte aporta **diversos temes d'anàlisi**. Bouricius (2013) argumenta que **la remuneració de la participació ha de ser abordada des de la competència pel temps personal en la societat moderna**. Donada la poca disponibilitat de temps lliure, la participació en la vida política acaba per no ser atractiva a la majoria de la gent. L'autor és un dels que comparteix que **una compensació adequada a la participació es convertiria en un mecanisme per tal de facilitar la implicació** durant un període de temps en espais de deliberació.

Una anàlisi de **la trajectòria de la remuneració en espais de minipúblics** apunta que el tema va emergir en la dècada de 1970 entre els partidaris de la democràcia deliberativa, amb especial expressió en els jurats criminals als Estats Units (Carson & Dienel, 2017). D'aquesta anàlisi de trajectòria, un dels principals **arguments** identificats és **la capacitat d'inclusió** proporcionada per la compensació financera de la participació. La remuneració seria capaç d'**ampliar el teixit social** de les persones participants en els espais de deliberació per sorteig. L'altre argument important és la capacitat de **reconeixement del treball fet**, on la remuneració té la potencialitat de promoure motivació per participar en espais deliberatius.

En aquest treball de Carson i Dienel (2017) es reconeix la **necessitat d'ampliar la recerca** sobre els fonaments de la justificació i els efectes motivacionals de la remuneració. També explicita **la diversitat de formes de remuneració i de compensació financera arreu del món**, així com la relació amb les configuracions dels espais de deliberació.

Com a cas proper, Boix et al. (2022) aporten el cas de la Llei 2/2015, de 2 d'abril, de Participació Ciutadana de la Comunitat Valenciana, un **exemple** de compensació de despeses per als ciutadans que participen en algunes accions participatives. L'article 44 bis de la Llei preveu la compensació de despeses per participació ciutadana, és a dir, els costos degudament acreditats en què s'hagués pogut incórrer amb motiu de l'exercici del dret a la participació ciutadana fins a un màxim de 500 euros.

Cal destacar, finalment, que existeixen **visions crítiques** sobre la remuneració dels participants. Es refereixen principalment als costos de foment d'aquests espais, tenint en consideració els resultats poc efectius en les polítiques públiques (Power, 2017).

Les motivacions per participar

Com vist, la remuneració pot activar un aspecte directament relacionat amb **les motivacions per participar en les assemblees ciutadanes**. Diverses perspectives teòriques indaguen sobre el **perfil** i les **motivacions** de les persones que decideixen (o no) participar en espais com les assemblees ciutadanes. Rojon i Pilet (2021), en aquest sentit, posen llum sobre la **literatura** que explora les explicacions teòriques sobre les motivacions per participar d'aquelles persones que consideren com a "demòcrates deliberatius".

Segons la **teoria de la mobilització cognitiva**, els ciutadans exigeixen més oportunitats de decidir sobre qüestions importants que afecten la seva vida, ja que estan interessats i compromesos en la política. D'acord amb la **teoria de la desafecció política**, els ciutadans busquen processos decisoris alternatius pel fet que estan enfadats amb la política, la qual perceben com a distant i poc sensible als seus problemes.

Aquestes teories han animat els estudiosos a elaborar **perfils de participació mútuament excloents**, en lloc de considerar una tipologia, fet que ha portat **conclusions contradictòries** en la bibliografia. Alguns estudis han identificat que els processos participatius són preferits pels ciutadans que estan compromesos políticament i que confien que la seva participació marcarà la diferència. Altres han conclòs que els processos participatius són preferits per aquelles persones que tenen menys educació, menys confiança en la seva capacitat d'influir en la política i que nodreixen alguna reticència respecte als actors polítics tradicionals i a les institucions en general.

Diversos estudis recents estan desenvolupant **perspectives alternatives** sobre els **perfils** i les **motivacions** per participar. El mateix treball de Rojon i Pilet (2021) ha creat una **tipologia** d'actituds cap a les assemblees ciutadanes amb una enquesta realitzada als Països Baixos, Alemanya, Suïssa i el Regne Unit. Els autors han identificat diversos grups o "classes" de ciutadans amb diferents patrons de suport i voluntat de participar. D'una banda, una petita proporció de la ciutadania és **crítica** amb els minipúblics i gairebé un terç és **solidària** i està disposat a participar-hi. D'altra banda, la major part de la ciutadania dels països examinats és realment **indiferent** a l'ús del minipúblics.

L'estudi de Pilet et al. (2023) revela que **els partidaris de les assemblees ciutadanes** estan fonamentalment **descontents políticament**, sovint amb antecedents de **baixa educació** i **opinions negatives respecte a les elits polítiques**. També consideren que la participació es relaciona amb la **perspectiva d'un resultat considerat favorable** per part de les assemblees. No obstant això, l'estudi revela que els partidaris no estan motivats per la institució de les assemblees ciutadanes ni pels seus beneficis col·lectius, especialment a Europa occidental. Malgrat l'ús creixent de les assemblees ciutadanes, **el públic no està prou familiaritzat amb els beneficis col·lectius de la institució**, la qual cosa indica una falta de comprensió del seu potencial.

Similarment, el treball de Walsh i Elkink (2021) apunta que **el suport a les assemblees ciutadanes** es basa principalment en **la insatisfacció política, les opinions negatives sobre les elits polítiques i els perfils de baix nivell educatiu**. Com ressaltat anteriorment, les expectatives dels ciutadans respecte a un **resultat favorable** també contribueixen a donar suport a aquests espais.

Mentre la majoria de les perspectives s'adrecen als participants, algunes s'enfoquen en **els ciutadans que rebutgen la participació**. L'article de Jacquet (2017), en aquest sentit, se centra en els ciutadans que no volen implicar-se en els minipúblics quan són convidats a participar. La breu revisió bibliogràfica mostra que, malgrat les diferències entre els casos particulars, **la majoria de la població** — un 70% en els millors escenaris — **es nega a participar-hi**. A partir d'aquest enfocament, el treball de Jacquet (2017) va identificar **sis**

lògiques de “no participació”, les quals no són mútuament excloents. Aquestes lògiques, en resum, serien la **preferència per passar temps en l'àmbit privat, l'autoinhabilitació per falta de competència política i coneixement pràctic en els temes tractats, el rebuig a les reunions públiques, el conflicte d'horari, l'alienació política i la manca d'impacte del minipúblic.**

Relació amb el maxipúblic

Com vist, un dels punts que influeix en la participació es relaciona amb els **resultats de les assemblees ciutadanes**. En aquest sentit, Michels i Binnema (2018) argumenten que **la falta de connexió entre els resultats del fòrum deliberatiu i el procés formal de presa de decisions** es conforma com **un dels principals reptes d'aquests espais**. Aquesta atenció sobre l'impacte del “micromón” dels minipúblics en el “macromón” de la presa de decisions polítiques és un dels aspectes crucials d'aquests espais. Una **línia** creixent de la **literatura sobre democràcia deliberativa**, segons els autors, desconsidera els minipúblics com a espais aïllats amb condicions ideals de deliberació i, d'aquesta manera, **emfatitza la importància de la integració del minipúblic en l'esfera pública més àmplia.**

Una part més **formal de l'anàlisi** fa referència a **la manera com s'arriben a les decisions** en les assemblees ciutadanes. Segons recopilació de Paulis et al. (2021), la majoria dels minipúblics a Europa (incloses les assemblees) comparteixen un **objectiu comú d'elaborar un informe sobre els resultats de la deliberació**. Hi ha una distinció entre els espais que produeixen una **declaració escrita que formula el resultat de les deliberacions** i aquells que no. En cas que no hi hagi decisions per consens, molts espais produeixen un **informe descriptiu de les diferents opinions dels participants**.

Segons aquest recull, **gairebé la totalitat dels espais eren consultius** i aquí emergeix la qüestió sobre **la connexió entre les decisions de les assemblees ciutadanes amb el sistema polític més ample**. Goddin i Dryzek (2006) argumenten que quan es tracta de **l'impacte macropolític de les innovacions micropolítiques, els minipúblics poques vegades determinen la política pública**. En general, només poden tenir un impacte polític real a través de l'esfera pública més àmplia, mitjançant les institucions de democràcia representativa i la formulació de polítiques públiques.

Segons Michels i Binnema (2018), una part del problema és que **els minipúblics intenten combinar valors democràtics que poden ser contradictoris**. Els valors democràtics inclouen la **legitimitat, la responsabilitat, la inclusió, l'impacte i la qualitat de la deliberació i de la presa de decisions**. En tractar d'aconseguir aquests valors, sorgeixen tensions fonamentals que fan impossible complir de manera òptima tots els criteris al mateix temps.

Goodin i Dryzek (2006), al seu torn, cataloguen **diverses fórmules en què els minipúblics podrien incidir sobre el sistema macropolític**. Una primera fa referència a quan un fòrum és formalment apoderat com a part d'un procés de presa de decisions, on els casos encara són relativament atípics. La configuració molt més freqüent es produeix quan un minipúblic

proporciona recomanacions als processos macropolítics. En l'entrevista realitzada a Gerard Lillo, aquest ressalta que l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona es va concebre com un instrument per **contrastar plantejaments tècnics i polítics** amb la ciutadania, així com per fomentar la diversitat en la presa de decisions col·lectives.

Una altra manera d'incidència assenyalada pels autors es refereix a la capacitat d'informar el debat públic, així com de promoure la prospecció d'iniciatives proposades pel sistema polític i de legitimar el procés de formulació de determinades polítiques públiques. En altre sentit, des de la perspectiva de la participació ciutadana, els minipúblics també compten amb l'oportunitat d'empoderament, en el sentit psicològic o sociològic, més enllà de la configuració estrictament legal i política d'aquests espais. Similarment, els autors fan referència a la capacitat d'assegurar el seguiment ciutadà sobre les polítiques públiques i a la potencialitat d'organitzar mecanismes de resistència a la cooptació per part de la política institucional.

Connexió amb la democràcia representativa

L'**encaix dels espais de minipúblics**, com les assemblees ciutadanes, **en les institucions de democràcia representativa**, no es configura com una iniciativa sempre virtuosa. Com apunta Queralt (2023), es podria donar el cas que, depenent del seu disseny institucional i posada en pràctica, els minipúblics portessin a l'efecte de disminuir la legitimitat del sistema polític. Segons la seva reflexió, la pèrdua de legitimitat dels minipúblics, encara que compleixin amb els principis democràtics, està relacionada amb el poder de decisió que se'ls atribueixen els representants polítics. Per tant, **després d'un procés de deliberació és vital que l'acceptació d'un referèndum sigui vinculant i no consultiu**. En cas contrari, la decisió final queda en mans dels mateixos representants polítics que van provocar les demandes innovadores de la ciutadania, l'objectiu principal de la qual era canviar el sistema tradicional i exclouent de presa de decisions.

Algunes recerques estan explorant mecanismes i fórmules per promoure aquesta integració en sistemes democràtics. Setälä (2017) explora **possibles rols dels minipúblics en sistemes democràtics**, argumentant que encara que els minipúblics deliberatius s'hagin utilitzat cada vegada més en diferents nivells de governança en diverses parts del món, els seus **impactes polítics han estat normalment bastant febles**. Així que els minipúblics podrien estar més connectats amb la presa de decisions representatives a través d'**acords formals que institucionalitzin el seu ús**, la **implicació dels representants en els resultats de les deliberacions**, el **foment de la interconnexió entre minipúblics i representants**, així com la **promoció d'oportunitats per a la consolidació de les decisions dels minipúblics amb eines democràtiques**, com els referèndums.

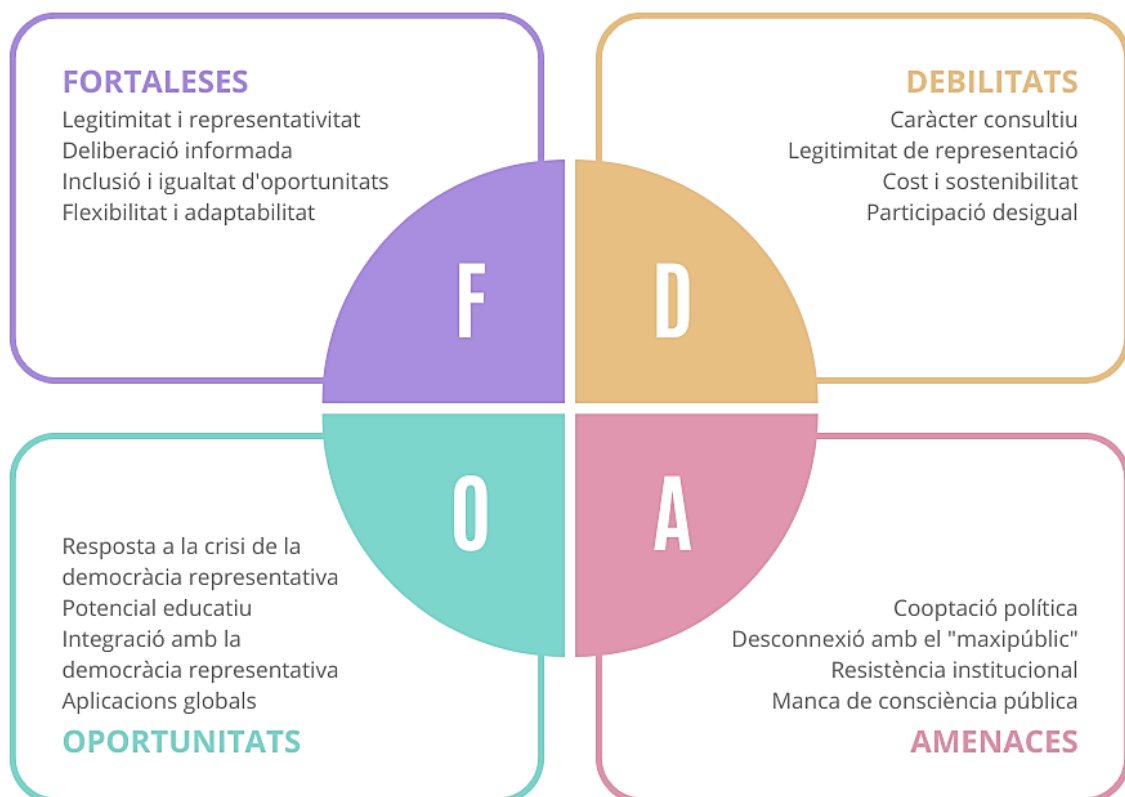
Més concretament, l'estudi de Reuchamps i Sautter (2022) analitza com a **Bèlgica** alguns **parlaments locals han institucionalitzat els sistemes deliberatius dins de les seves assemblees legislatives**. En aquest país, la institucionalització s'aconsegueix mitjançant **assemblees ciutadanes o comissions deliberatives mixtes**. L'estudi revela que la institucionalització dels sistemes deliberatius està justificada per diverses raons, com

restaurar la legitimitat legislativa, reduir la bretxa entre la població i els parlamentaris o mantenir el funcionament del sistema electoral. La motivació per promoure la innovació pot servir tant a objectius estratègics com ideològics. L'estudi conclou que, malgrat la participació directa dels ciutadans, els càrrecs electes prefereixen les configuracions de poc confront amb les persones participants d'aquests espais. La manca d'experiència en els sistemes deliberatius també contribueix a un entorn menys favorable per a aquests sistemes, com s'observa entre els membres dels parlaments analitzats per l'estudi.

Anàlisi DAFO

L'anàlisi DAFO dels fonaments teòrics de les assemblees ciutadanes permet identificar les seves **fortaleses**, **debilitats**, **oportunitats** i **amenaces** en el context de la participació ciutadana. Aquesta avaluació ofereix una visió completa de les potencialitats i limitacions d'aquests espais de participació, destacant aspectes com la representativitat, la inclusió i l'impacte en la presa de decisions públiques. Al mateix temps, posa en relleu els reptes que emergeixen, com el caràcter sovint consultiu o la sostenibilitat econòmica. Així, aquesta anàlisi proporciona una base per comprendre com les assemblees ciutadanes poden consolidar-se com a eina transformadora dins dels sistemes democràtics actuals.

Figura 1 – Anàlisi DAFO dels fonaments teòrics de les assemblees ciutadanes

Font: elaboració pròpia.

Fortaleses

- **Legitimitat i representativitat:** les assemblees ciutadanes, com a minipúblics, proporcionen una mostra representativa de la població, reflectint la diversitat social i superant algunes mancances de la democràcia representativa tradicional.

- **Deliberació informada:** faciliten un debat reflexiu i ben informat gràcies a la participació d'experts i facilitadors, de manera a assegurar que les decisions es prenen després de considerar múltiples perspectives i debats.
- **Inclusió i igualtat d'oportunitats:** la selecció aleatòria promou la inclusió de grups infrarepresentats, mentre que la compensació econòmica facilita la participació ciutadana, reduint barreres socioeconòmiques.
- **Flexibilitat i adaptabilitat:** poden aplicar-se a diferents nivells de govern (local, regional, nacional) i abordar una àmplia varietat de temes, des de reformes constitucionals fins a qüestions específiques com el canvi climàtic.

Debilitats

- **Caràcter consultiu:** la majoria de les assemblees ciutadanes no té caràcter vinculant, fet que pot limitar el seu impacte real en la presa de decisions polítiques i generar conflictes entre els participants.
- **Legitimitat de representació:** encara no hi ha consens sobre el fet que els participants aleatoris puguin representar legítimament la voluntat general de la ciutadania, especialment quan les seves decisions afecten polítiques a curt termini.
- **Cost i sostenibilitat:** la implementació d'assemblees ciutadanes requereix recursos significatius, tant econòmics com de temps, fet que pot dificultar la sostenibilitat en contextos de poca disponibilitat financera.
- **Participació desigual:** malgrat la selecció aleatòria, alguns grups socials poden continuar infrarepresentats si no es dissenyen mecanismes de representació adequats o si la motivació per participar és baixa.

Oportunitats

- **Resposta a la crisi de la democràcia representativa:** les assemblees ciutadanes poden reforçar la confiança ciutadana en les institucions democràtiques i oferir solucions innovadores per reduir la desconfiança política i la distància entre ciutadans i governs.
- **Potencial educatiu:** aquests espais ofereixen un procés formatiu que pot augmentar la consciència cívica i el compromís polític de la població, contribuint a una ciutadania més activa i informada.
- **Integració amb la democràcia representativa:** existeix un marge significatiu per institucionalitzar les assemblees ciutadanes i connectar-les amb els sistemes polítics tradicionals, millorant-ne la legitimitat i l'impacte.
- **Aplicacions globals:** el model pot adaptar-se a diferents contextos culturals i polítics, de manera a fomentar una xarxa internacional d'innovació democràtica que comparteixi bones pràctiques i experiències exitoses.

Amenaces

- **Cooptació política:** existeix el risc que les assemblees ciutadanes siguin utilitzades pels governs com a eines de legitimació sense un compromís real amb l'aplicació de les seves recomanacions.

- **Desconnexió amb el maxipúblic:** si les decisions no es tradueixen en accions concretes, la desconnexió entre el contingut del debat en les assemblees i l'opinió pública general pot augmentar l'escepticisme i impactar la seva credibilitat.
- **Resistència institucional:** els sistemes polítics tradicionals poden resistir a la integració de processos deliberatius, en considerar-los com una amenaça per al seu poder i estabilitat.
- **Manca de consciència pública:** la baixa familiaritat de la ciutadania amb aquests processos pot limitar-ne l'acceptació i dificultar la seva implementació a llarga escala.

L'assemblea ciutadana com a pràctica de la democràcia deliberativa: anàlisi d'experiències

Aquest apartat presenta un estudi detallat sobre el funcionament i les implicacions de les assemblees ciutadanes com a instruments d'innovació democràtica i participació deliberativa. En aquest context, es realitza una comparativa que combina aspectes teòrics i l'anàlisi de **quatre casos** que es presenten a continuació:

- 1) Assemblees Ciutadanes d'Irlanda.
- 2) Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona.
- 3) Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya.
- 4) Assemblea Metropolitana Manifesta 15.

Per altra banda, aquest estudi s'ha abordat tenint en compte **quatre dimensions** clau per a una anàlisi de les experiències, cosa que permet una observació polièdrica d'aquestes i dels seus resultats:

Àmbit 1. Participació per sorteig.

Àmbit 2. Remuneració de la participació.

Àmbit 3. Cultura participativa.

Àmbit 4. Hibridació de processos.

Finalment, cal assenyalar que, per a realitzar aquesta anàlisi prospectiva, s'han desplegat diverses metodologies. Per una banda, la **revisió de la documentació tècnica** vinculada a cada una de les experiències ha permès una aproximació al plantejament i metodologia d'aquestes. En els casos en els quals s'hagin desenvolupat **estudis o articles acadèmics**, aquests també s'han procurat recopilar i tenir en compte per a poder incorporar una perspectiva d'anàlisi més àmplia i profunda. En tercer lloc, en el cas de l'Assemblea pel Clima de Catalunya, l'equip de la recerca va poder assistir a la **sessió de valoració**, que es va realitzar el 10 de juny del 2024 a Barcelona. De la mateixa manera, en el cas de l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15, l'equip **va assistir a l'última de les tres sessions de deliberació**, celebrada el 23 de maig a l'Hospitalet de Llobregat. Aquestes dues actuacions han aportat una major riquesa a l'anàlisi, incorporant informació de rellevància sobre el desplegament d'aquestes iniciatives.

Finalment, s'han incorporat aportacions recollides en les **entrevistes amb persones tècniques de referència**. Com s'ha mencionat, en el marc d'aquest projecte s'ha entrevistat a Gerard Lillo, cap de Departament de Participació de l'Àrea d'Ecologia Urbana i responsable tècnic de l'Assemblea pel Clima de Barcelona. També s'ha entrevistat a Yago Bermejo, cofundador de Deliberativa. Una anàlisi de les contribucions de les entrevistes es troba sistematitzada a l'annex d'aquest informe.

Amb la finalitat d'evitar la reiteració i fer èmfasi en aquells aspectes clau que s'hagin detectat amb relació a cada una de les experiències, tota la informació rellevant obtinguda de les diverses actuacions metodològiques s'han incorporat de manera unificada, analitzant cada un dels casos tenint en compte les diverses eines i perspectives d'estudi.

La perspectiva d'anàlisi

L'estudi de casos ha permès, per una banda, establir una **comparativa entre el plantejament teòric definit anteriorment i el desenvolupament d'algunes experiències** recents d'assemblees ciutadanes. Aquesta comparativa se centra en els objectius, el desplegament i el grau d'incidència d'aquestes experiències. Com s'ha mencionat, l'anàlisi s'ha estructurat al voltant de quatre grans dimensions i àmbits temàtics que fan especial èmfasi en elements d'innovació democràtica proposats per minipúblics com les assemblees ciutadanes.

A continuació es presenta una breu síntesi d'aquests àmbits temàtics, juntament amb algunes de les principals qüestions a partir de les quals s'han analitzat els casos estudiats:

- **Participació per sorteig:** anàlisi del mecanisme de sorteig com a metodologia efectiva per seleccionar grups de participants que esdevinguin representatius de les diverses realitats de la comunitat. Mitjançant la caracterització d'aspectes claus de les experiències, s'han emfatitzat els reptes, innovacions, potencialitats i limitacions sorgides en el seu desenvolupament.

En aquest sentit, les qüestions d'aquesta dimensió s'emmarquen sobre **l'eficàcia del sorteig per tal de garantir una participació** amb capacitat de reflectir la pluralitat de la societat, així com si **podria esdevenir un mecanisme per potenciar la participació dels col·lectius amb menys presència** en processos i espais de participació ciutadana. Igualment, en aquesta dimensió es proposa la qüestió sobre **la relació entre la selecció dels participants per sorteig i la voluntat i capacitat de participar**, identificant especialment aquells aspectes que faciliten o impedeixen la inclusió de les persones a l'assemblea.

- **Remuneració de la participació:** aquest àmbit analitza els mecanismes de remuneració i compensació financera per la participació, amb un enfocament en el **plantejament i els objectius d'aquesta pràctica**, així com en **l'efectivitat** de la mesura per tal de garantir una participació dinàmica i plural.

Més específicament, les indagacions es dirigeixen a l'objectiu de la remuneració en les assemblees ciutadanes estudiades, així com **si la compensació financera ha tingut incidència** en mantenir una participació activa i continuada al llarg dels processos analitzats.

S'ha volgut analitzar també, en el marc d'aquest àmbit, aspectes relacionats amb el **cost i la sostenibilitat de la remuneració**, així com els **aspectes administratius, normatius i tècnics** que la possibiliten o la dificulten.

- **Cultura participativa:** en aquest àmbit temàtic s'explora l'experiència de les assemblees ciutadanes com a **"escola de participació"**, atenent els recursos desplegats per a l'adquisició de coneixements i habilitats sobre el funcionament de l'espai i dels processos de participació en general. Essencialment, s'examinen els

casos a partir del **desenvolupament d'actuacions o recursos específics per tal de garantir la comprensió del procés**.

De manera més general, els casos s'analitzen des de la interpel·lació sobre el grau d'assoliment d'una **participació activa** per part de totes les persones participants. Especialment, es pregunta si s'identifica una evolució de les persones participants en el transcurs del procés, amb relació a aspectes com el **grau de participació**, la **profunditat i complexitat** de les intervencions, la capacitat d'escolta activa, la cerca de punts en comú i acords.

Així mateix, des d'aquest àmbit temàtic es profunditza sobre elements més específics i concrets referents a la cultura participativa. En aquest aspecte, s'han plantejat qüestions relacionades amb el **desenvolupament d'un debat informat**, les mesures que poden garantir la pluralitat de la informació facilitada a les persones participants, així com els mecanismes utilitzats per a la potenciació de la recerca autònoma d'informació i de coneixement sobre el tema tractat.

- **Hibridació dels processos participatius:** per a aquesta temàtica s'explora la incorporació de les tecnologies digitals en les assemblees ciutadanes. En aquest aspecte, s'ha explorat la **incorporació d'eines digitals** en el desplegament dels processos i la seva funció en el transcurs de l'assemblea ciutadana.

A partir d'aquest àmbit també es pregunta sobre els **usos potencials que podrien tenir les eines digitals** en el marc d'aquest tipus de minipúblic. I amb relació, específicament, a les **plataformes de participació digital**, s'ha procurat identificar si s'ha aplicat el desplegament híbrid (presencial-digital) en els casos analitzats, així com les potencialitats d'aquest desplegament.

L'anàlisi dels casos s'ha dut a terme a través de **dues aproximacions**. Per una banda, mitjançant una **revisió de documentació tècnica** disponible sobre l'organització dels casos analitzats. S'han seleccionat i analitzat, per exemple, guies, termes de referència i normatives per tal de conèixer en profunditat el funcionament de les assemblees ciutadanes examinades.

Per l'altra banda, s'ha desenvolupat una **anàlisi de literatura acadèmica disponible** sobre perspectives de revisió, avaluació i crítica dels casos estudiats. En aquest cas, algunes de les experiències recents compten amb poc material crític de reflexió, fet que posiciona aquesta recerca amb un caràcter exploratori en aquest àmbit.

Per a la presentació dels resultats de l'estudi de casos, s'analitzen els principals aspectes en la següent secció d'aquest apartat, a partir dels quatre àmbits temàtics. Abans, s'examinen els principals trets de cadascun dels casos triats.

Descripció dels casos estudiats

En el present apartat s'ha realitzat una primera aproximació als quatre casos analitzats, identificant l'evolució així com les seves principals característiques. Aquesta descripció permet identificar el plantejament, els objectius, el desplegament i els resultats de cadascú d'aquests casos. A partir d'aquesta caracterització, en apartats posteriors s'han analitzat els diversos eixos de l'estudi.

Assemblees Ciutadanes d'Irlanda

La primera experiència d'assemblea ciutadana a Irlanda va tenir lloc l'any 2011, com a projecte pilot a partir d'una iniciativa de professionals acadèmics de la ciència política. Des de llavors s'han dut a terme cinc edicions més en àmbit nacional. Com s'explica en l'entrevista amb el Yago Bermejo, es considera que l'experiència d'Irlanda és **pionera** en la implementació perdurable d'aquestes assemblees, mentre que altres països com Dinamarca, Alemanya, Austràlia, els Estats Units i el Canadà també han desenvolupat iniciatives similars. Però Irlanda va ser la primera a establir assemblees ciutadanes nacionals de **manera recurrent**.

Segons Courant (2021), la iniciativa pilot irlandesa representa el **resultat de la incidència d'activistes democràtics ben organitzats**, amb un **capital social i simbòlic significatiu**, que van defensar la idea de constituir un tipus de minipúblic específic com les assemblees ciutadanes. Aquest grup va proposar l'experiment conegut com a **"We the citizens"** durant l'any 2011, un prototip d'assemblea ciutadana impulsada a través dels recursos de finançament d'una recerca acadèmica. Inicialment, set esdeveniments regionals durant els mesos de maig i juny van informar sobre l'agenda de l'assemblea. Seguidament, **un grup representatiu de ciutadans va ser seleccionat aleatòriament** per assistir a l'assemblea pilot durant els dies 25 i 26 de juny de 2011. Finalment, l'assemblea va arribar a un conjunt de recomanacions a partir d'aquests dos dies de debat deliberatiu (We the citizens, 2011).

Posteriorment, aquesta innovació democràtica va rebre el suport institucional a partir d'un canvi de govern nacional a Irlanda, donant lloc a la **"Convenció sobre la Constitució"** durant els anys de 2013 i 2014. Aquesta primera assemblea ciutadana impulsada per l'administració pública va ser formada per un total de 99 membres. En formaven part un grup de 66 ciutadans seleccionats aleatòriament i un altre grup de 33 polítics de diversos partits polítics, triats proporcionalment a la seva força en el Parlament.

Per als ciutadans, la selecció va ser feta **porta a porta per una empresa externa**. Les recomanacions de l'assemblea s'havien de transmetre al govern i al parlament, que decidirien si algunes d'aquestes s'haurien de sotmetre a un referèndum. **Vuit temes van ser definits pel govern**, mentre que altres **dos van ser escollits per la Convenció** a través de consultes públiques i una plataforma en línia. Els participants, sota la supervisió d'un president i d'un alt funcionari, es van reunir un cap de setmana al mes, auxiliats per experts i per deliberar en petits grups, que es formaven aleatòriament cada cap de setmana.

Com a resultat, l'assemblea va produir un conjunt de **recomanacions** i, d'aquest conjunt, les propostes de legalització del matrimoni homosexual i de reducció de l'edat mínima del president van ser sotmeses a referèndum el maig de 2015. Més tard, l'octubre de 2018, es va proposar un **referèndum** sobre la supressió de la prohibició de la blasfèmia (Courant, 2021).

A la tardor de 2016 es va crear la següent assemblea ciutadana d'àmbit nacional, amb canvis importants en comparació en relació amb l'anterior. Composta **exclusivament per 99 ciutadans sortejats** i presidida per una jutgessa del Tribunal Suprem, va tenir la tasca de tractar cinc reptes. El primer feia referència a la qüestió de la legalització de l'avortament i els altres a l'envelliment de la població, l'escalfament climàtic, els referèndums i la reforma del parlament.

L'assemblea va deliberar durant cinc caps de setmana, de novembre de 2016 a abril de 2017. Cal destacar que els membres de l'assemblea van votar en paperetes secretes una recomanació sobre la **legalització de l'avortament**, la qual, posteriorment, va ser sotmesa a un **referèndum** amb una aprovació del 66,4% dels ciutadans irlandesos que hi van votar (Courant, 2019).

Més recentment, es van dur a terme **tres altres edicions** de les assemblees ciutadanes a Irlanda, amb un enfocament en temes específics. Entre els anys de 2020 i 2021 es va treballar l'agenda de la igualtat de gènere i, entre 2022 i 2023, la pèrdua de biodiversitat. Finalment, durant el 2023 l'assemblea va analitzar i deliberar sobre el consum de drogues (Citizens' Assembly, 2021, 2023, 2024a).

Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona

L'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona es va dur a terme entre els mesos de juny i desembre de 2023. L'assemblea comptava amb la **participació de cent persones entre els 16 i els 75 anys**, escollides per sorteig. El tema de debat va centrar-se en la situació d'emergència climàtica a la ciutat i tenia com a objectiu formular propostes de polítiques municipals en alguns temes escollits pels mateixos membres de l'assemblea (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Com a primer pas, l'Ajuntament de Barcelona va enviar una **carta a vint mil persones empadronades a la ciutat**, amb una invitació a participar en l'Assemblea Ciutadana pel Clima. Unes mil cinc-centes persones van respondre positivament a la crida i, posteriorment, es van triar cent d'aquestes persones a través d'un sorteig, com a membres de l'assemblea. Segons la normativa del procés (Ajuntament de Barcelona, 2023), la tria aleatòria va adoptar criteris addicionals per tal de garantir la representació en termes de diversitat de gènere, edat, districte d'empadronament, lloc de naixement i nivell d'estudis. Aquestes cent persones **van rebre una compensació econòmica** per la participació, equivalent a participar en una mesa electoral.

L'assemblea va constar de **quatre fases**: una primera de **preparació**, una segona **d'informació i capacitació**, la tercera (i central) encarada a la **deliberació i concreció**, així

com una última de **consens i votació de les propostes**. També es va constituir una **comissió de seguiment**, integrada per personal tècnic municipal, persones representants dels diferents grups polítics municipals del consistori i representants d'entitats ciutadanes vinculades a l'emergència climàtica.

Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya

L'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya va tenir lloc durant sis dissabtes entre els mesos de novembre de 2023 i febrer de 2024, amb **tres sessions formatives** i altres tres per deliberar i elaborar recomanacions. L'assemblea va deliberar sobre polítiques de canvi climàtic per a Catalunya, amb especial èmfasi en el **desplegament de les energies renovables** i el **model d'alimentació per al futur**. Els participants van treballar en dos grups separats, cadascun dels quals va analitzar un d'aquests temes (Generalitat de Catalunya, 2023).

Els participants van estar seleccionats per mitjà d'un sorteig estratificat amb variables per promoure la representació d'una àmplia varietat de perfils sociodemogràfics de Catalunya. Una mostra poblacional de **vint mil persones va rebre la invitació** per participar en el sorteig dels **cent membres de l'assemblea**. Les úniques limitacions per poder ser seleccionat com a membre van ser l'edat mínima de setze anys i no ocupar cap càrrec electe.

La participació en aquesta assemblea ciutadana va ser remunerada i va disposar de serveis de suport per als participants, com **transport, allotjament i càtering**. També es va constituir un Grup Motor, amb experts i representants de la societat civil, que va acompanyar i supervisar el procés.

El debat en el marc de l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya es va estructurar al voltant de **dos dilemes i de dues preguntes específiques** relacionats amb els eixos de l'assemblea. El resultat dels debats es va recollir a través de **48 recomanacions** que van ser entregades al Govern de la Generalitat, amb el compromís que aquest en faria un estudi i indicaria aquelles que podien incorporar-se a les polítiques públiques impulsades per l'executiu. El retorn dels resultats de l'assemblea es va dur a terme en una sessió oberta celebrada el 10 de juny del 2024. De les 48 recomanacions, **44 van acceptades completament, mentre que 4 ho van ser només parcialment**. Cap de les recomanacions va ser rebutjada.

Assemblea Metropolitana Manifesta 15

L'Assemblea Metropolitana Manifesta 15 es va desenvolupar durant el primer semestre de l'any 2024. Aquesta assemblea es va plantejar com a acte previ a la Biennal Manifesta 15 Barcelona, desenvolupant-se en el marc de la Capital Europea de la Democràcia 2023-2024.

En aquest cas, l'assemblea va estar encarada a **generar un procés deliberatiu al voltant de la creació d'espais que tinguin un impacte positiu en la cultura** a la regió metropolitana de

Barcelona i de l'aplicació de **criteris de sostenibilitat ambiental** en el desplegament d'aquestes actuacions. En l'assemblea, van ser cridats a participar-hi **artistes independents, gestors culturals, persones que pertanyin a organitzacions socials, culturals o ecologistes locals** residents o amb activitat en algun dels 12 municipis metropolitans escollits per a la participació en el procés: Badalona, Barcelona, Cornellà de Llobregat, el Prat de Llobregat, Granollers, l'Hospitalet de Llobregat, Mataró, Sabadell, Sant Adrià del Besòs, Santa Coloma de Gramenet, Sant Cugat del Vallès i Terrassa.

L'Assemblea Metropolitana Manifesta 15 es va articular al voltant de **tres trobades de debat i deliberació**, que es van impulsar a les ciutats de Barcelona, Sabadell i l'Hospitalet. En aquestes trobades **hi van participar un total de 60 persones**, escollides per sorteig d'entre totes aquelles que s'havien inscrit prèviament.

Cal mencionar que el procés es va desenvolupar també en el marc del plantejament del Compromís Metropolità 2030, que estableix els objectius i els projectes de desenvolupament de la Regió Metropolitana de Barcelona en àmbits com l'habitatge, la cohesió territorial, l'emergència climàtica, el desenvolupament econòmic, l'impuls de la cultura, etc. Fet que ha propiciat la col·laboració de la Biennal, la Capitalitat Europea de la Democràcia i el Pla Estratègic Metropolità de Barcelona en l'impuls d'aquesta iniciativa.

Les tres sessions de debat van concloure amb l'aprovació de la **Declaració de l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, que recull, a banda del posicionament general amb relació a les temàtiques plantejades, un seguit d'eixos i àmbits de treball amb actuacions concretes associades. Per incrementar la possible incidència dels resultats d'aquest document final de l'assemblea, es va obrir un període d'adhesions que possibilitava donar suport a les conclusions del procés.

L'equip de recerca va tenir l'oportunitat **d'assistir a l'última de les tres sessions de debat**, en la qual es van debatre aspectes de contingut de la declaració, així com els mecanismes de seguiment de la implementació dels resultats d'aquesta. En aquesta darrera sessió, les persones assistents van poder consensuar també el sistema d'aprovació dels resultats finals de l'assemblea, establint el **percentatge mínim de vots a favor que ha d'obtenir cada una de les línies de treball per a ser aprovades**.

Els principals resultats de l'estudi de casos

Aquesta secció presenta els principals resultats d'anàlisi dels casos de les assemblees ciutadanes seleccionades, per tal d'entendre les **potencialitats i reptes d'aquests processos de deliberació**. Les diferències en les metodologies de **selecció, composició i remuneració** presenten aspectes importants pel foment d'una participació més diversa i efectiva. L'examen d'aspectes de la **cultura participativa** també permet explorar diferents dimensions relacionades amb els recursos desplegats per l'adquisició de coneixements i habilitats sobre el funcionament d'aquests espais. Així mateix, es destaca la importància dels elements de **suport logístic, com les eines digitals d'hibridació**, per tal de garantir arenes de deliberació efectives.

Participació per sorteig

Un primer punt a destacar en l'estructuració de la participació per sorteig en les diferents edicions de les **assemblees ciutadanes irlandeses** fa referència a la composició mixta de la primera assemblea de caràcter institucional, la "Convenció sobre la Constitució", duta a terme entre 2013 i 2014. **Dos terços de l'assemblea estava composta per membres triats per sorteig**, mentre **l'altre terç per membres del parlament** triats pels partits polítics, segons la composició d'aquest espai. D'acord amb algunes perspectives teòriques sobre la participació per sorteig, aquesta composició mixta podria interferir en la dinàmica de deliberació, donat que, per exemple, els **polítics professionals compten amb eines d'argumentació** que poden impactar el debat i l'intercanvi d'idees entre els ciutadans triats per sorteig (Van Reybrouck, 2017).

No obstant això, segons diverses anàlisis a posteriori sobre el desenvolupament i els resultats d'aquesta primera edició, **no es van identificar interferències** greus en el procés deliberatiu. Segons algunes perspectives, la participació de representants del legislatiu va ser important, fins i tot, per vincular els resultats de l'assemblea amb el maxipúblic i, així, garantir la credibilitat d'aquesta iniciativa pionera (Farrell, Curato, et al., 2019; Farrell, Suiter, et al., 2019).

Cal subratllar que, en la següent assemblea celebrada l'any 2016, **no es va comptar amb la participació de representants dels polítics**, essent conformada per 99 membres triats per sorteig. Diverses anàlisis assenyalen que els representants polítics no van apostar per la participació en aquest espai a causa de la tria d'un tema considerat controvertit per l'opinió pública, en aquest cas la despenalització i reglamentació de l'avortament (Courant, 2019). La dinàmica de la participació en aquestes dues edicions posa en debat els diferents mecanismes de càlcul polític per triar la participació en minipúblics. **L'elecció dels temes i les perspectives dels resultats semblen ser elements que influeixen la participació**.

Farrell et al. (2020), en aquest sentit, apunten que en aquesta assemblea la fase d'invitació a la participació va ser **influenciada pels comentaris dels mitjans de comunicació**, amb tendència al rebuig a la participació per part de les persones participants d'orientació més

conservadora. Això va esbiaixar, d'alguna manera, la composició de l'assemblea. Però, segons l'avaluació dels autors, **el procés deliberatiu ben dirigit va conduir a canvis d'opinió significatius** entre els membres, en particular entre aquells que van començar el procés indecisos o que tenien nivells més baixos d'educació.

Pel caràcter pioner de les assemblees ciutadanes irlandeses, l'evolució dels mecanismes de sorteig adoptats en cada edició compta amb algunes peculiaritats. En la Convenció sobre la Constitució (2013-2014), per exemple, la invitació a la participació va ser executada per una empresa externa, a partir d'un **contacte “porta a porta”** entre els ciutadans del registre electoral (es contactava cada setzena porta dins d'una zona electoral).

Ja en l'edició següent de 2016-2018, es van adoptar **criteris addicionals a l'aleatorietat del sorteig**. Es van utilitzar els **criteris de gènere, edat, ubicació i classe social**. Una avaluació posterior va identificar la manca de representants d'alguns comtats del país, fet que posa llum sobre la necessitat de tenir **criteris de representació territorial** en la convocatòria dels participants. En aquesta edició també cal destacar que durant el mes de febrer de 2018 una comprovació del procés de selecció va revelar que en el cas de set participants, l'empresa responsable no havia seguit el protocol de sorteig establert, comprometent l'aleatorietat del procediment. No obstant això, l'organització va decidir continuar amb el procés deliberatiu (Citizens' Assembly, 2018).

Un altre aspecte a destacar fa referència al fet que abans del 2022 els membres de les assemblees ciutadanes eren seleccionats a l'atzar a partir del registre electoral. A partir d'aquest any es va introduir una modificació que defineix que **qualsevol persona adulta resident al país pot ser membre d'una assemblea** (Citizens' Assembly, 2024a). D'aquesta manera, van passar a incloure persones que no són ciutadans irlandesos i que no tenen dret a vot en el sistema electoral.

Pel que fa a la representació de la diversitat en aquests espais, un tema destacat en l'avaluació de l'experiència irlandesa fa referència als reptes per garantir, estadísticament, la **participació de grups minoritaris** d'un país en una mostra de només cent participants (Suiter et al., 2021). Com apunten Suiter et al. (2019) amb referència a l'assemblea sobre la pèrdua de biodiversitat (2022-2023), aquesta **no va tenir entre els seus membres alguns grups directament afectats pel tema**, com les persones sense llar o comunitats nòmades que existeixen en el país. Segons els autors, diversos factors poden explicar aquesta absència, com les tècniques de selecció implementades, la reduïda mida de la mostra o la manca de mesures específiques per involucrar aquests grups.

En l'**Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona** alguns d'aquests aspectes també van estar presents. Segons l'anàlisi recollida en l'entrevista amb el responsable tècnic de l'assemblea, Gerard Lillo, la qüestió sobre la diversitat de la participació i la relació amb el tema de deliberació va ser rellevant per a la seva composició. **La mostra prevista de cent persones** contemplava una diversitat més gran que la que finalment es va assolir en la composició final de l'assemblea. Segons Lillo, un important biaix de la diversitat de la participació és l'interès i la **motivació dels participants amb referència al tema que s'aborda** en un minipúblic com aquest.

El repte de la participació de col·lectius específics també va estar present en el cas barceloní. La **baixa representació de les persones amb discapacitat** va ser un dels punts febles del perfil de la participació en l'assemblea. La problemàtica en aquest cas resideix en la font estadística utilitzada per preparar la mostra del sorteig, en aquest cas el **Padró Municipal**. L'ús d'una font alternativa, com el Cens de persones amb discapacitat, podria auxiliar en la garantia de representativitat de les persones amb discapacitat.

En aquest aspecte, les aportacions de Yago Bermejo també remarquen l'existència d'un **impacte del tema de deliberació** sobre la motivació a l'hora de participar. En general, l'agenda de l'assemblea pot interessar més a determinats sectors de la població que a altres, fet que pot afectar la diversitat de les persones interessades a participar-hi. Altrament, un altre factor rellevant a tenir en consideració en la dinàmica de l'assemblea és la **selecció de les persones expertes** que informen i faciliten la deliberació, ja que la manera en què s'organitza i es presenta la informació pot influir en els resultats de l'assemblea.

Per al cas analitzat en l'àmbit català, **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya**, cal destacar, en aquest aspecte, el fet que el procediment de selecció dels participants va ser dut a terme a través d'un sorteig estratificat. Més específicament, es va utilitzar una **mostra poblacional de vint mil persones**, les quals van rebre una invitació per participar en l'assemblea. Per a la constitució d'aquesta mostra es van adoptar diversos criteris de representació i de visions polítiques. L'única limitació a la participació feia referència a **l'edat mínima de setze anys** i a l'ocupació de càrrec electe (Generalitat de Catalunya, 2023).

En el cas de **l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, com ja s'ha apuntat, aquesta va comptar amb un sistema de selecció dels assembleistes diferenciada de la resta de casos. En aquesta experiència, es volia disposar de perfils vinculats amb els àmbits de treball (cultura i sostenibilitat ambiental), amb la qual cosa es va optar per un primer procés d'inscripció, on persones interessades podien manifestar la seva voluntat de participar. A partir d'aquest llistat, es va fer la selecció dels 60 assembleistes, incorporant alguns criteris de selecció (gènere, municipi d'activitat, etc.). Aquest model, per tant, i a diferència dels altres casos exposats, es va centrar en la **captació de participants experts**, fet que pot contribuir al desenvolupament de debats més informats, però que a la vegada pot dificultar el contacte amb el maxipúblic o disminuir la capacitat de representació de l'assemblea de la realitat social.

Remuneració de la participació

Els detalls sobre la remuneració de la participació en les **assemblees ciutadanes d'Irlanda** no estan sistematitzats ni són de fàcil consulta. Una anàlisi dels informes oficials disponibles evidencien que la compensació financera al llarg de les diferents edicions va adoptar configuracions distintes. **Inicialment, no es preveia una remuneració per la participació.** En la Convenció sobre la Constitució (2012-2013) no es van oferir ni es van proporcionar incentius monetaris als membres participants. Només algunes despeses personals justificades eren coberts per l'organització (Citizens' Assembly, 2013). Posteriorment, en les següents edicions, es va passar a oferir un honorari retributiu als participants, però en els

informes no es donen detalls sobre quanties i mecanismes (Citizens' Assembly, 2021, 2023, 2024a).

Algunes recerques suggereixen que **el suport financer a la participació podria promoure un nivell més compromès de participació** en les assemblees irlandeses (Gargarella, 2019; González & Marina, 2022). Com a referència, cal tenir en consideració alguns números de les diferents edicions. En l'assemblea de 2016-2018 el volum total de substitucions de persones participants va arribar a 53, d'entre els 99 membres. Segons l'informe final, la majoria d'aquelles que es van retirar del procés ho van fer per motius personals, com ara malaltia d'un familiar, canvi en l'ocupació o altres circumstàncies personals (Citizens' Assembly, 2018). Caldria explorar si la remuneració de la participació té, en alguns casos, alguna incidència en la decisió de retirar-se de l'assemblea i sí, per tant, la modificació en la remuneració podria suposar canvis en aquest aspecte.

Ja en l'Assemblea Ciutadana per a la Igualtat de Gènere (2020-2021), segons Suiter et al. (2021), el total de canvis va arribar a 37 persones, 17 de les quals no van assistir a cap reunió. Del total de 99 membres, 38 van assistir a totes les reunions. Segons l'autora, inicialment s'havia pensat que l'estratègia de tenir només un punt de debat en cada reunió i de **proporcionar als membres un honorari podria mitigar aquest problema**, però la proposta no va funcionar plenament.

L'Assemblea sobre la pèrdua de biodiversitat (2022-2023) també preveia, en el seu terme de referència, el pagament d'un honorari nominal als seus membres per tal de reconèixer el seu compromís cívic. També es preveia que un membre que faltés a més d'una sessió hauria d'abandonar el procés (Citizens' Assembly, 2023).

A partir d'aquestes bases, la següent taula presenta el nivell de participació per cadascuna de les reunions de l'assemblea. Les dades suggereixen que les reunions inicials de formació compten amb nivells més baixos de participació, mentre que **les reunions finals de decisió presenten un grau de presència sensiblement més elevat**.

Nivell de participació en l'Assemblea sobre la pèrdua de biodiversitat (Irlanda, 2022-2023)

Data de la sessió	Nivell de participació
14/05/2022	76%
11/06/2022	69%
24-25/09/2022	86%
15-16/10/2022	87%
05-06/11/2022	93%
26-27/11/2022	100%
21/01/2023	80%

Font: Citizens' Assembly (2023).

En aquest sentit, algunes anàlisis destaquen que **el nivell de rotació de membres en les assemblees ciutadanes d'Irlanda és més elevat que en altres experiències** (Carson, 2018; Suiter & Farrell, 2019). D'entre els elements explicatius per a aquest fet, es destaca la variable de la **manca o insuficiència de la remuneració** per la participació. No obstant això, encara es

tracta d'un **debat obert** referent a les relacions causals entre nivells de participació i compensació financera.

Finalment, un punt a destacar referent als incentius i al reconeixement de la participació fa referència als serveis de suport oferts als membres de les assemblees. En el cas irlandès, cal assenyalar que, en l'**edició de 2023** sobre el tema del consum de drogues, l'organització va oferir **suport psicològic als participants** (Citizens' Assembly, 2024a). Es tracta d'un servei per cobrir una necessitat específica relacionada amb el tema triat per a l'agenda de deliberació. Aquesta tria subratlla la demanda per aprofundir el coneixement sobre les implicacions respecte als serveis complementaris oferts per promoure la garantia i l'enfortiment de la participació en espais deliberatius.

En el cas de l'**Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona**, l'ajuntament, com a entitat impulsora, va oferir una **remuneració i serveis de suport als participants**. Segons entrevista amb el seu responsable tècnic, la compensació financera per la participació compta amb una rellevant **dimensió de reconeixement de la dedicació** dels membres al procés deliberatiu, a més de ser evidentment un mecanisme d'incentiu a la participació per a moltes de les persones participants.

Un aspecte que aporta reptes a la remuneració dels participants és el marc normatiu quan es té en consideració l'impuls de la iniciativa per part de l'administració pública. En aquest àmbit, Lillo observa que la **manca d'un quadre normatiu consolidat, com una llei de participació**, acaba per no garantir seguretat administrativa sobre la viabilitat de la remuneració de processos participatius. Una altra adversitat en el camp administratiu es refereix als tràmits per efectuar els pagaments als participants. En el cas barceloní, es va decidir fer l'abonament directament per l'ajuntament, un procés que va comptar amb diversos obstacles per a la seva plena execució.

Altrament, l'**Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya** va utilitzar un sistema de remuneració dels participants mitjançant l'empresa contractada per a la dinamització de les sessions. Per a cada sessió, la Generalitat, com a organitzadora de l'assemblea, va oferir una remuneració de 65 euros nets a cada membre, pagats a través de l'empresa dinamitzadora.

De la mateixa manera, una empresa externa va realitzar la gestió dels serveis de suport oferts als membres de l'assemblea, els quals es van compondre de transport, allotjament, càterin i canguratge (Generalitat de Catalunya, 2023). Sobre els recursos financers del projecte, cal emfatitzar que aquest va comptar amb el finançament dels fons Horizon Europe de la Comissió Europea, sota el projecte Horizon-CLIMAS (Generalitat de Catalunya, 2024).

Finalment, en el cas de l'**Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, aquesta va comptar també amb una remuneració de 50 euros bruts per a cada sessió, amb el **compromís dels assembleistes d'assistir a les tres sessions** per fer efectiva la remuneració. En les votacions celebrades durant la darrera sessió de l'assemblea, es va comptar amb l'assistència de 44 assembleistes. Tal com ja s'ha exposat en anteriors casos, resulta difícil conèixer quin ha estat l'impacte de la remuneració sobre el nivell de permanència de les persones participants en el procés.

Cultura participativa

Una primera conclusió a tenir en consideració sobre la cultura participativa en les **assemblees ciutadanes d'Irlanda** fa referència a la regularitat de les edicions (Niessen & Reuchamps, 2022) i el seu caràcter d'assemblea constitucional (Courant, 2019). Per una banda, la continuïtat al llarg dels anys i, per l'altra, **la connexió dels resultats amb la institucionalitat i el maxipúblic**, principalment a través de referèndums, ha possibilitat generar una cultura participativa consolidada en el marc d'aquests espais de deliberació.

A partir de l'anàlisi acadèmica que es va desenvolupar al llarg d'una dècada (2013-2023) amb cinc assemblees ja realitzades, s'ha consolidat una **xarxa de coneixement i de recerques sobre aquesta experiència consolidada** (Courant, 2021). Aquesta base fa que s'identifiqui la presència de mecanismes de seguiment i producció de coneixement durant i després de cada edició de les assemblees. Existeixen, per exemple, persones investigadores "oficialment nomenades" per estudiar el minipúblic a través d'enquestes abans i després dels moments de deliberació (Courant, 2021; Farrell et al., 2018). Això possibilita la creació d'una massa crítica de saber sobre el funcionament de les assemblees.

D'aquesta manera, diverses enquestes aplicades entre els participants estan disponibles per entendre aspectes de la cultura participativa que s'ha generat en aquest minipúblic. En l'assemblea sobre la igualtat de gènere (2020-2021), per exemple, les enquestes mostren respostes **molt positives pel que fa a la qualitat de la facilitació**. La dinàmica deliberativa també va proporcionar, segons els participants, l'anàlisi de la informació proporcionada, així com la discussió i el debat va aportar una diversitat de punts de vista a la deliberació. Sobre el canvi d'opinió, la majoria dels membres va explicar que el **procés de formació va portar a una major comprensió dels problemes** i més claredat sobre les seves pròpies opinions. Igualment, els **debats en petits grups van ajudar a concebre els temes analitzats** des d'altres perspectives (Suiter et al., 2021).

Altres aspectes de la cultura participativa involucren la qualitat democràtica del procés. Suiter i Farrell (2019) – dos dels acadèmics impulsors de l'experiència pionera i estudiosos de les edicions següents – avaluen que, en les dues primeres edicions impulsades pel govern, els debats van ser constructius. Els participants estaven oberts a escoltar les opinions dels altres i accedien als experts per aclarir dubtes, tot i que alguns grups eren més actius que altres. Segons les enquestes, els participants es van mostrar satisfets amb l'agenda proposada i amb la moderació dels debats. Les dades també assenyalen un major interès per la política entre els participants de les assemblees, en comparació amb els que no hi havien participat.

No obstant aquestes avaluacions favorables al sistema de les assemblees, cal destacar alguns **límits a la deliberació** en la cultura política que es va establir en la trajectòria irlandesa. Un fet a tenir en consideració fa referència a la **definició i control de l'agenda per part del govern**. Principalment amb referència al mecanisme de decisió sobre l'organització de les assemblees, dut a terme només per l'executiu i amb escassa participació externa (Courant, 2019, 2021). Si, per un costat, hi ha un compromís del govern amb la continuïtat de les assemblees ciutadanes, per l'altre s'identifica poca obertura a la influència de la ciutadania

sobre l'estructuració del procés i l'elecció dels temes objecte de deliberació (Suiter et al., 2021).

Tot i l'experiència de les assemblees ciutadanes irlandeses en l'àmbit nacional, aquesta cultura deliberativa no està tan estesa en l'àmbit local. Amb tot, cal assenyalar que durant l'any 2022 es va dur a terme l'Assemblea Ciutadana de Dublín, sobre aspectes del model de govern local. Però més enllà d'aquesta iniciativa, encara existeixen poques experiències d'assemblees amb caire regional o local a Irlanda (Carson, 2018).

Pel que fa als aspectes de la cultura política en l'experiència de **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona**, l'entrevista amb Gerard Lillo assenyala alguns temes claus a tenir en consideració. El procediment d'elecció dels temes de deliberació, a partir del qual els participants van poder proposar-ne un i triar-ne tres com a agenda de l'assemblea, va obrir la participació també en aquest moment de plantejament del procés, incrementant la capacitat d'incidència en l'organització de l'assemblea. No obstant això, la selecció de les temàtiques va propiciar que algunes de les persones participants abandonessin el procés, establint també dificultats organitzatives relacionades principalment amb el temps disponible per preparar materials, formacions, ponències, etc.

Respecte al procés deliberatiu un dels reptes, en el cas barceloní, està relacionat amb la **manca de temps òptim** per al desenvolupament del debat, principalment tenint en consideració l'extensió de l'agenda de l'assemblea i el calendari limitat de sessions. Com a dificultat afegida, cal tenir en consideració que les assemblees es conformen com un instrument car i logísticament exigent. Així com el fet que la **dinamització es presenta molt més complexa** que en altres processos participatius.

Com a actuacions específiques per garantir la **comprensió del procés deliberatiu**, cal destacar la metodologia amb una fase inicial amb tres reunions de formació. En la fase 2 de deliberació i concreció es va dividir l'assemblea en tres àmbits temàtics i deu grups, en funció de les preferències de les persones participants, amb la garantia de la participació de persones de menys de 29 anys i de més de 65 en cadascun dels grups (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Durant aquesta fase deliberativa es van elaborar **fitxes de propostes** i la incorporació de les propostes al document definitiu es va **votar a la sessió final de l'assemblea**. Inicialment, es va consultar els membres sobre quin seria el percentatge mínim de consens necessari per a l'aprovació d'una proposta i, posteriorment, es va validar el percentatge mínim de persones que havia de votar una proposta per considerar vàlida la votació. De les 36 propostes presentades a la sessió final, se'n van validar 34, majoritàriament amb un alt grau de consens (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Un altre repte destacat en el cas barceloní es refereix al procés deliberatiu al voltant de propostes que tenen com a horitzó polítiques públiques de llarg termini. La cultura participativa de la ciutadania, actualment, tendeix a **valorar la incidència en temes d'aplicació més concreta i a curt termini**. D'aquesta manera, l'impuls d'assemblees ciutadanes ha de tenir en compte, possiblement, una doble perspectiva. Per una banda, la del

plantejament d'actuacions concretes més centrades en el curt o mitjà termini, però que a la vegada estiguin encarades al desenvolupament d'estratègies de més gran abast.

Com apunta Yago Bermejo, l'**organització** d'una assemblea ciutadana requereix una suma relativament elevada de **recursos econòmics** i una **infraestructura de suport** significativa. Aquesta característica fa que s'hagi de limitar l'aplicabilitat del debat a **temes concrets i d'alta rellevància**, a causa de la necessitat d'**optimitzar recursos**. Tanmateix, cal tenir també en consideració que les assemblees ciutadanes poden esdevenir una **escola de participació ciutadana**, en la mesura que fomenten la implicació activa de les persones participants en el procés polític, evitant que la participació es limiti a rols passius d'incidència.

L'enllaç dels resultats de l'assemblea amb la institucionalitat també ha aportat l'adquisició de **coneixements i habilitats sobre el funcionament de l'espai**. Segons el responsable tècnic de l'assemblea de Barcelona, el fet d'haver dut a terme aquest minipúblic en un any electoral va crear dificultat per al procés de validació de les recomanacions per part del govern. D'aquesta manera, va passar més d'un any entre el final de l'assemblea i la ratificació de les propostes per part de l'executiu municipal.

D'acord amb l'avaluació de l'Ajuntament de Barcelona (2024), **el 85% de les trenta-quatre propostes presentades compten amb viabilitat per ser adoptades pel consistori**, essent set aprovades del tot, vint-i-dues convalidades amb consideracions i cinc rebutjades. Aquest procés final de validació per l'òrgan impulsor de l'assemblea posa com a debat, en l'àmbit d'anàlisi de la cultura participativa, la configuració dels mecanismes i del calendari d'avaluació i aprovació dels resultats pel govern.

Com a perspectiva de reflexió sobre el procés deliberatiu de l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona, cal ressaltar que les entitats Greenpeace i Rebel·lió o Extinció, membres de la Comissió de Seguiment de l'assemblea, van aportar alguns elements de crítica que fan referència a la cultura participativa de l'experiència (Greenpeace, 2023). Aquestes aportacions es refereixen, per un costat, a la **manca de comunicació proactiva** sobre tot el procés i a **l'enfocament de l'agenda en la reducció d'emissions**. També argumenten que en “determinats moments del procés deliberatiu hi ha hagut un excés d'intervenció i influència de l'Ajuntament, i poca implicació d'alguns dels partits polítics de la Comissió de seguiment, la qual cosa consideren posa en risc la implementació posterior de les mesures” (Greenpeace, 2023, p. 1). Així mateix, van apuntar la **manca de temps perquè els membres de l'assemblea analitzessin tota la informació i acordessin propostes**, fet que va posar en risc l'eficàcia dels resultats.

Respecte a **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya**, cal destacar que, en l'àmbit d'anàlisi de la cultura política, l'impuls per a la realització d'aquesta va **sorgir des de la reivindicació de l'activisme ecologista** de Catalunya. A partir d'una acció reivindicativa del grup Rebel·lió o Extinció, l'any 2021, el govern català va comprometre's a dur a terme la iniciativa i la posada en marxa de l'assemblea va desplegar-se dos anys després (Bou, 2023; Osete, 2024; Vila i Triadú, 2023). Aquest punt assenyala nous camins per a fomentar l'impuls d'assemblees deliberatives, que vagin més enllà del lideratge exclusiu de les administracions públiques.

Un altre aprenentatge important de l'assemblea catalana es refereix a la proposta d'innovació en l'abordatge dels temes de l'agenda, amb una metodologia a partir de **“dilemes basats en valors”**. Segons García Arcos (2023), es van avaluar problemes específics amb diferents prismes, per tal de considerar beneficis i avantatges en l'anàlisi, a internalitzar costos i a aplicar solucions des d'una perspectiva de justícia. Amb aquest enfocament, els participants van avaluar dades, propostes, perspectives, arguments i punts de vistes per tal d'elaborar recomanacions més enllà de solucions purament tècniques.

Un aspecte a destacar de la cultura política de l'assemblea catalana correspon al funcionament del **grup motor**. Aquest grup estava compost per un conjunt d'experts independents i actors de la societat civil, els quals van supervisar el disseny, la planificació, l'execució i el seguiment de l'assemblea (Generalitat de Catalunya, 2024). La constitució de grups d'assessorament a les assemblees ciutadanes planteja com aquests espais poden promoure el foment de la cultura participativa en una experiència de minipúblic.

Finalment, caldria tenir en consideració un dels primers comentaris sobre l'experiència, a partir del balanç publicat recentment per un membre del grup motor (Osete, 2024). Segons aquesta anàlisi, l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya es va enfrontar a diverses deficiències, incloent-hi la **insuficient comunicació externa**, la manca de **temps deliberatiu** i **alguns aspectes de la facilitació**. Aquestes qüestions van persistir durant tota l'assemblea, malgrat els esforços del grup motor. La campanya publicitària inicial va tenir èxit, però la posterior disminució de la intensitat va fer que el component de la comunicació s'afeblís. El temps de deliberació, al seu torn, va estar limitat i, per això, van faltar algunes sessions, sobretot en la segona fase, per tal de donar més concreció i coherència a les propostes.

En el cas de l'**Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, la seva celebració relativament recent fa que encara hi hagi poca documentació publicada que permeti la valoració del funcionament d'aquesta. No obstant això, el fet de treballar temes específics, enfocats a una participació més experta, fa que possiblement **comparteixi les mancances pel que fa a la connexió amb el maxipúblic, la comunicació externa**, i la capacitat d'incidència, de les altres assemblees desenvolupades en l'àmbit català. Tenint en compte l'experiència de l'assistència a la darrera trobada, es pot afirmar que aquesta assemblea es va dotar d'espais de debat en profunditat, que comptaven amb una facilitació adequada per plantejar i desenvolupar les temàtiques. Els debats van comptar amb una participació àmplia dels assembleistes, si bé es compartia la percepció de ser un procés amb un calendari molt ajustat.

Per altra banda, en els tres casos catalans s'ha desenvolupat o s'ha plantejat el desplegament d'òrgans de **seguiment dels resultats de l'assemblea**, fet que manifesta l'interès dels assembleistes de continuar impulsant el procés de desplegament de les resolucions, més enllà de la finalització formal de l'assemblea a on han participat.

Encara en el marc d'aquest àmbit d'anàlisi sobre la cultura participativa, cal tenir en consideració dues aportacions rellevants identificada pel Yago Bermejo. Per un costat, una certa **tendència** dels posicionaments de les assemblees ciutadanes cap a propostes més **moderades** i **no excessivament arriscades**. Sobretot a causa del fet que les decisions solen buscar un **ampli consens** entre les diverses opinions sobre el tema en deliberació i que

aquestes generalment busquen equilibrar l'impacte dels resultats amb la **viabilitat** dels acords assolits.

Per l'altre costat, l'impacte de les assemblees està circumscrit per la **manera com es formulen les recomanacions**. En molts casos, aquestes es barregen amb mesures que ja estan en procés, diluint la seva influència real. Això fa que, freqüentment, els governs seleccionin aquelles recomanacions que s'ajustin millor a les seves preferències, mentre que la resta acabin relegades.

Hibridació dels processos participatius

En les **Assemblees Ciutadanes d'Irlanda** es destaquen alguns elements puntuals d'incorporació de noves tecnologies per al suport a la hibridació dels processos. Tot i això, en general no s'identifica la utilització sistemàtica de plataformes digitals en l'experiència irlandesa, donada la prevalença d'una **aposta per la deliberació exclusivament presencial**.

Excepcionalment, en la Convenció sobre la Constitució (2013-2014) es va adoptar una **plataforma en línia per a la tria de dos temes** entre els vuit de l'agenda de l'assemblea (Courant, 2021). No obstant això, segons l'anàlisi de Suiter et al. (2019), s'identifiquen alguns límits en l'ús d'eines digitals en aquesta edició de les assemblees. Aquests límits fan referència principalment a la disponibilitat d'una pàgina web adequada a l'objectiu del projecte. Segons l'anàlisi, aquest fet es justificava per la poca disponibilitat de pressupost per a l'execució de l'assemblea. Amb una xifra d'aproximadament 900.000 euros, el valor seria comparativament limitant en considerar pressupostos d'experiències similars, com el de l'assemblea canadenca de la Colúmbia Britànica (5,5 milions de dòlars canadencs) o de l'assemblea holandesa per a la reforma electoral (Dutch Burgerforum, de 5,1 milions d'euros).

L'assemblea que va comptar amb més ús d'eines d'hibridació va ser l'edició del 2020-2021, sobre la igualtat de gènere. **A causa de l'impacte de la pandèmia Covid-19 l'assemblea va estar traslladada a l'àmbit virtual**. D'entre les solucions adoptades, cal destacar el fet que totes les presentacions van ser enregistrades prèviament i enviades amb antelació a les persones participants, per tal de maximitzar el temps de discussió entre la ciutadania. Per a la fase de votació, es va disposar d'un panell amb persones expertes en format virtual per respondre a les preguntes que van sorgir dels grups al llarg de les reunions. També es va contractar una empresa per conduir els processos de votació virtual (Citizens' Assembly, 2021).

En aquesta edició, les persones participants també van poder comprar equipaments o accessoris d'ofimàtica, com ara auriculars o tauletes. Cada participant podia disposar d'un total de 250 euros per aquesta finalitat (Citizens' Assembly, 2021). Tot i això, cal subratllar que en l'enquesta final de valoració de l'assemblea, **el 66% dels membres va afirmar que preferia una versió totalment presencial de la deliberació**, el 29% en format híbrid i només el 6% va afirmar la preferència per un format totalment en línia (Suiter et al., 2021).

Posteriorment, la hibridació va estar present en la fase de votació de l'assemblea sobre la pèrdua de biodiversitat (2022-2023). Els membres de l'Assemblea van acordar traslladar la votació final de les recomanacions restants a la web per facilitar als que no estaven en condicions d'assistir a la reunió addicional i no programada el gener de 2023 (Citizens' Assembly, 2023). Ja en les sessions plenàries de l'assemblea sobre el consum de drogues (2023), els debats eren transmesos en directe a la web i després publicats (Citizens' Assembly, 2024b). També es va obrir el procés de presentació de propostes durant dos mesos, mitjançant un formulari en línia, que podien ser en format escrit o vídeo. (Citizens' Assembly, 2024b).

Pel que fa a **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona**, aquesta comptava amb una pàgina pública dins la plataforma digital Decidim. Mitjançant aquest espai, es va publicar la informació general sobre el procés i es va actualitzar periòdicament un bloc amb notícies del projecte. Durant l'assemblea, aquesta plataforma web també va disposar d'un espai de debat i d'aportacions, amb un accés limitat a les persones assembleistes (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Segons entrevista amb el responsable tècnic de l'assemblea, les potencialitats i els reptes referents a l'ús de la plataforma digital s'ubiquen, per un costat, en **l'ampliació de l'accés a la informació** i, per l'altra, en la necessitat de disponibilitat d'un **temps extra de dedicació a l'accés i ús del contingut digital**, el qual no està remunerat. Cal subratllar, també, que, més enllà de la plataforma digital, l'organització de l'assemblea va habilitar algunes eines digitals de gestió de la participació, com aquelles en el procés de comunicació amb els membres a través de diferents canals electrònics (correus, WhatsApp, etc.), avaluades positivament per les persones participants.

Respecte a **l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya** i de **l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15**, també s'identifiquen **elements d'hibridació semblants** al cas barceloní. Val destacar en aquest àmbit la constitució d'un espai de participació en la plataforma digital de la Generalitat en el cas del procés d'àmbit català, amb un espai privat a la web habilitat per als participants, així com la realització de sessions virtuals de formació dels participants.

Conclusions i orientacions

La present recerca s'ha realitzat amb la voluntat d'observació d'un fenomen viu: **el sorgiment i creixement de les assemblees ciutadanes com a espais de deliberació ciutadana**. El seu caràcter emergent en alguns territoris (en altres compta amb una major consolidació) reitera, per una banda, l'interès i la necessitat d'una anàlisi pausada d'aquestes iniciatives. Per l'altra, posa de manifest els processos de canvi, exploració i millora als quals estan sotmeses aquestes noves iniciatives.

Per tal d'acostar-nos a la realitat de les assemblees ciutadanes, la recerca ha desplegat diverses **metodologies o línies de treball** per assolir una perspectiva àmplia al voltant de les assemblees ciutadanes. Amb el **marc teòric** s'ha explorat el plantejament i els fonaments de la democràcia deliberativa, fent especial èmfasi a la idea dels minipúblics, exposada inicialment pel politòleg Robert Dahl (1989) i que estableix la possibilitat de desenvolupar espais de participació formats per grups reduïts de població seleccionada de manera aleatòria, i amb capacitat d'incidència en els processos polítics de presa de decisions. Una característica important d'aquest plantejament és que aquest grup reduït ha de ser, en la mesura que sigui possible, representatiu de la població general.

Les assemblees ciutadanes es presenten com una **experiència avançada de la participació a través de minipúblics**. Autors com Courant (2019) emmarquen aquestes en la sisena generació dels minipúblics. Es tracta, per tant, d'una proposta que ha pogut desenvolupar-se a partir d'experiències prèvies, i que s'emmarca a través de diversos **elements definitoris** que les diferencien d'altres minipúblics i d'altres experiències participatives:

1. Impulsen la deliberació sobre un tema per part d'un públic no expert.
2. La selecció de les persones participants es realitza per sorteig, però tenint en compte característiques sociodemogràfiques que permetin identificar el grup de participants amb la realitat de la població general.
3. El reconeixement de la participació a través d'una remuneració i facilitació dels recursos i serveis necessaris com a possibilitar-la, independentment de la situació socioeconòmica de les persones cridades a participar.
4. S'estableixen recursos de formació, informació i capacitació per tal de garantir un debat de qualitat i basat en el coneixement i les evidències.
5. L'assemblea ciutadana compta amb capacitat d'influència pública, si bé aquesta pot ser molt diversa: des d'una funció consultiva i auxiliar en els processos de presa de decisions fins a l'orientació de les polítiques públiques o l'adopció de mesures concretes.

En aquesta aproximació teòrica s'han abordat també qüestions relacionades amb la **legitimitat** de les assemblees ciutadanes, la **relació** amb el **conjunt de la població** i amb les **institucions polítiques**, establint els paràmetres inicials d'anàlisi de casos concrets.

Altrament, l'**observació d'experiències** s'ha realitzat tenint en compte **criteris** de diversitat territorial, d'àmbit temàtic, funcionament i grau de consolidació, fet que ha possibilitat

obtenir una visió àmplia de l'objecte d'estudi i dels seus diversos models d'implementació. Específicament, s'han tingut en compte els casos de les assemblees ciutadanes d'Irlanda, país que compta amb una llarga i consolidada trajectòria en el desenvolupament d'aquests espais de deliberació, experimentant amb metodologies diverses i abordant qüestions d'àmplia rellevància social, com poden ser la igualtat de gènere, la pèrdua de la biodiversitat, la legalització de l'avortament o el consum de drogues.

Per altra banda, s'han tingut en compte les **tres principals experiències catalanes realitzades recentment**. Per una banda, les assemblees pel clima de la ciutat de Barcelona (2022) i de Catalunya (2023-2024), així com l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15 (2024). Aquestes iniciatives han posat de manifest que a Catalunya hi ha un interès creixent pel desenvolupament de les experiències deliberatives, si bé aquestes encara són d'abast limitat i no són conegudes per una part important de la ciutadania.

L'anàlisi d'experiències mostra les **potencialitats del model**, així com els **reptes** que cal abordar per a la millora del plantejament, desenvolupament i resultats d'iniciatives futures. Tots aquests elements, a més, han estat ampliat i detallats amb la visió de **dues persones expertes** en el desplegament de les assemblees ciutadanes. Per una banda, Yago Bermejo, cofundador de Deliberativa, que ha contribuït a analitzar el model de les assemblees ciutadanes impulsades fins avui, fent especial èmfasi en les experiències desenvolupades a l'estat espanyol. Per altra banda, Gerard Lillo, cap del Departament de Participació de l'Àrea d'Ecologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona, que va ser el principal responsable tècnic de l'assemblea pel clima de la ciutat, ha aprofundit en el seu desplegament, identificant les principals característiques, punts forts i limitacions d'aquesta primera assemblea pel clima desenvolupada a la capital catalana.

Les assemblees ciutadanes modernes no són, com hem vist, plantejaments o metodologies innovadores, ja que en alguns casos es compta amb una àmplia trajectòria en el desplegament d'aquestes iniciatives, però sí que és destacable **la nova onada d'experiències deliberatives que està prosperant a Catalunya i a molts altres punts del planeta**. En el transcurs de la recerca hem pogut constatar la rellevància d'aquestes experiències tenint en compte els **aspectes generals** que s'exposen a continuació:

- Es tracta d'un **model participatiu en expansió** que emergeix en un context de crisis múltiples (socials, econòmiques, polítiques, humanitàries, etc.) acompanyades d'un qüestionament del parlamentarisme que en molts casos és capitalitzat per l'extrema dreta. En aquesta situació, és necessari remarcar aquelles propostes que plantegen un aprofundiment democràtic com a part de la resposta a aquest cicle de crisis.
- Reconeix **la responsabilitat i capacitat dels membres** d'una societat a l'hora d'abordar temàtiques complexes i cercar línies de treball conjuntes a través de la deliberació i l'acord. L'assemblea ciutadana cerca l'alineament dels diversos agents per assolir resultats compartits.
- Pot esdevenir una **eina per avançar cap a la resolució de temes o reptes que generen controvèrsia social**, davant els quals els òrgans parlamentaris no han pogut assolir solucions satisfactòries. L'assemblea ciutadana pot esdevenir, per tant, un mecanisme per a la generació d'amplis acords socials.

- Presenten un **espai d'experimentació democràtica** on es fomenten diversos canals i eines d'intervenció ciutadana en els processos de presa de decisions. És, per tant, un espai d'empoderament que pot derivar en noves iniciatives (vinculades o no a la temàtica de l'assemblea) autoorganitzades per les persones participants. Realitza, en aquest sentit, una tasca de formació en la participació.

Les assemblees ciutadanes esdevenen part del **camí cap a una democràcia més participativa, oberta i plural**, amb capacitat d'incidència sobre els afers comuns i recollint la diversitat d'interessos, sensibilitats i punts de vista de la població. Amb tot, aquest model no està exempt de controvèrsies, contradiccions i problemes que hem pogut identificar en el transcurs del treball de recerca. En aquest sentit, i amb voluntat d'aportar idees que permetin la consolidació i millora de les iniciatives deliberatives, es plantegen a continuació algunes **reflexions i orientacions** que poden ser d'utilitat per a contribuir al debat sobre el futur de les assemblees ciutadanes, especialment en el marc de la ciutat de Barcelona.

Orientacions finals

Les orientacions finals han estat agrupades en diversos **àmbits de treball**, en cada un dels quals s'exposen un seguit de **consideracions** al voltant d'aspectes que s'han identificat com a reptes en el plantejament o desenvolupament de les assemblees ciutadanes. Les orientacions recollides a continuació s'han d'entendre com a **aportacions al debat**, fruit de la reflexió generada al voltant de la informació recollida i analitzada durant la recerca. Per altra banda, es tracta d'**indicacions generals**, que poden ser matisades, validades o refusades en cada un dels casos específics de desenvolupament de les assemblees ciutadanes dels pròxims anys.

Lideratge dels processos

La majoria d'assemblees ciutadanes observades en el transcurs de la recerca han estat **impulsades o liderades per l'administració pública**. Aquest fet té una incidència clara en el plantejament, el desenvolupament i els resultats d'aquestes iniciatives. La complexitat dels processos així com els recursos necessaris per a un desplegament de qualitat fan pensar en la necessitat de la implicació de les administracions públiques. No obstant això, és important destacar l'experiència d'assemblees liderades per agents socials, com poden ser **l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15** o les **assemblees autogestionades de la ciutat de Maribor** (Eslovènia) (Shaner, 2022). En aquest últim cas, cal mencionar que les assemblees de Maribor no s'ajusten als criteris metodològics que en aquest estudi s'han considerat definitoris de les assemblees ciutadanes (participació per sorteig, remunerada, etc.), però sí que mostren la possibilitat de desenvolupar espais de participació deliberativa amb una important incidència política i de manera autogestionada.

La possibilitat de lideratge de les assemblees ciutadanes per part d'associacions o moviments socials pot oferir una major **capacitat de la ciutadania a l'hora de crear agenda política** i generant debats al voltant de temàtiques diverses. En aquest sentit, es planteja la necessitat d'avançar en la regulació de les assemblees ciutadanes autogestionades, ampliant la incidència de la societat civil a l'hora d'establir les temàtiques, les característiques i els objectius d'aquests espais de participació, sense renunciar necessàriament al suport de l'administració en el proveïment de recursos tècnics i econòmics, jurídics, etc.

Àmbit territorial d'intervenció

Un altre aspecte interessant és l'àmbit d'intervenció de les assemblees ciutadanes. S'observen iniciatives d'àmbits territorials molt diversos: supranacional, nacional, regional, municipal... Si bé s'aprecia un **predomini d'experiències d'àmbit nacional, regional o municipal** (en aquest cas, focalitzades en ciutats grans). En qualsevol cas, destaca l'absència d'iniciatives d'escala local (en municipis mitjans o petits) o inferior (districte, barri, etc.).

Alguns fets explicatius d'aquesta realitat poden ser els elevats recursos tècnics i econòmics necessaris per a desenvolupar aquestes iniciatives, així com la voluntat d'abordar debats

complexos d'abast ampli, elements que poden propiciar la centralització d'aquestes iniciatives.

No obstant això, cal preguntar-nos si les metodologies que proposen les assemblees ciutadanes poden contribuir a la millora dels òrgans i processos participatius d'escala municipal o inferior. La **modulació de metodologies deliberatives amb els òrgans de participació existents** pot contribuir a la seva millora i aprofundiment democràtic. Per exemple, l'ús del sorteig per a garantir una major representativitat dels òrgans de participació o per encarar debats sobre temàtiques específiques, pot ajudar a diversificar la participació i a crear espais de foment de la cohesió social. En el cas de Barcelona, és interessant explorar mecanismes deliberatius per tal d'abordar algunes de les problemàtiques detectades en òrgans com els Consells de barri, com pot ser la manca de participació en la definició dels temes que s'han de treballar, la manca de diversitat de perfils entre les persones participants, la baixa qualitat de la participació, etc. (La Trama Urbana, 2015).

La participació d'entitats i col·lectius

En molts casos, les assemblees ciutadanes es centren en el foment de la participació individual de les persones escollides per sorteig, mentre que el paper de les entitats i col·lectius, en els casos que es contempli, està limitada a la seva intervenció en comitès gestors o de seguiment, o en els mòduls de capacitació dels participants.

Cal considerar, en cada cas, la possibilitat i els espais d'incidència d'entitats i col·lectius, entenent que la seva exclusió dels canals principals de participació pot **permetre**:

- El desenvolupament del debat entre persones que no han desenvolupat estratègies ni objectius previs pot propiciar l'escolta d'altres arguments i l'acostament de posicions per a l'assoliment d'acords.
- Limitació de la influència de grups d'interès en el procés de deliberació.

A la vegada que suposa **renunciar a**:

- Coneixement expert sobre les temàtiques tractades.
- Experiència prèvia sobre possibles actuacions i estratègies per a afrontar els reptes i les problemàtiques que es volen treballar.
- La implicació de col·lectius que posteriorment poden ser claus en el seguiment i desplegament de les resolucions preses.

Tenint en compte aquests aspectes, en el plantejament de cada iniciativa deliberativa s'ha de tenir en compte el **paper que han de desenvolupar els diversos agents socials vinculats a l'àmbit temàtic** que es vol treballar, una intervenció adequada d'aquests pot contribuir a la millora de la qualitat i la incidència del projecte.

Sorteig i criteris de selecció de participants

La selecció de les persones participants a través del sorteig és un dels aspectes clau que defineixen el model actual de les assemblees ciutadanes. Malgrat aquest fet, les experiències analitzades mostren dificultats per assolir un grup de participants el perfil dels quals representi el conjunt de la societat. En aquest sentit, aspectes com la voluntat i, sobretot, la capacitat de participar, són clau per explicar l'exclusió d'una part de la població d'aquestes iniciatives. Possiblement, la previsió de **serveis i recursos que permetin compatibilitzar la participació amb altres activitats** (laborals, familiars, personals, etc.) és un aspecte clau que cal seguir treballant, però també cal fer esforços en altres àmbits, com la **comunicació i informació** del projecte, l'elaboració de **diagnosis compartides** (identificació de temes d'interès), entre altres actuacions.

Per altra banda, el plantejament i desenvolupament del sorteig esdevé també un aspecte clau. En aquest sentit, i en l'àmbit de Barcelona/Catalunya, aquest **no és un mecanisme de participació específicament reconegut en l'àmbit jurídic**, fet que genera diverses dificultats (especialment en la disponibilitat de dades). Per altra banda, la **selecció segons aspectes socioeconòmics és també limitada per les dades actualment disponibles**.

Finalment, considerem important definir inicialment el perfil de les persones que han de participar en cada una de les iniciatives. **Establir quines veus es volen recollir i realitzar la comparativa amb les dades disponibles** que permeten arribar a aquests grups poblacionals és un aspecte essencial per a garantir una participació diversa. Una vegada identificats els col·lectius que han de ser cridats a participar, els dissenys dels recursos de contacte amb la ciutadania és també un aspecte important. En alguns dels casos analitzats, s'ha optat per l'enviament massiu de cartes (correu postal), per tal de superar els efectes de les bretxes digitals en determinats grups poblacionals. No obstant això, segurament el desenvolupament de metodologies híbrides (fora de línia / en línia) podria contribuir a un major abast de les convocatòries.

Formació i capacitat de les persones participants

Les assemblees ciutadanes se centren, en moltes ocasions, en **temàtiques complexes** o que generen un **intens debat públic**. A la vegada, aquestes iniciatives prioritzen la **participació de persones no expertes** en aquestes temàtiques, cercant un **deliberació social i política, més que el debat tècnic**.

Per tal de compaginar aquests aspectes, els recursos de **formació i capacitat** són essencials per tal de dotar de coneixements necessaris per al desenvolupament d'un **debat informat**, tenint en compte diverses perspectives contrastades sobre la temàtica que es vol abordar. Per tal de garantir una formació de qualitat i encara a millora la riquesa del debat, cal tenir en compte, com a mínim, els aspectes següents:

- **Selecció de les persones o organitzacions formadores:** garantint la qualitat tècnica, la capacitat pedagògica i la pluralitat dels diversos formadors.

- **Adequació de la formació al públic:** tenint en compte el bagatge previ i la diversitat de perfils socials i culturals. L'expertesa sobre la temàtica de les persones formadores ha de vincular-se a exposicions adequades a les característiques del públic.
- **Temps disponible:** la formació i capacitatció s'ha d'observar com un aspecte clau del procés, establint el temps i les sessions necessàries per a garantir la transferència de coneixements imprescindibles per al desenvolupament de debats de qualitat i basats en evidències.
- **Suport tècnic continuat:** més enllà de la fase específica de formació i capacitatció, la participació de les persones i entitats expertes s'ha de desenvolupar al llarg de tot el procés participatiu, establint mecanismes de consulta sobre qüestions específiques que puguin sorgir en el transcurs dels debats. Aquest acompanyament continuat pot ser d'utilitat per a centrar la deliberació i garantir que aquesta es produeixi tenint en compte els coneixements existents sobre el tema.

Hibridació de l'assemblea

Els elements centrals del procés de participació en el marc de les assemblees ciutadanes són essencialment **presencials**. En **alguns dels casos analitzats**, es compta amb el suport d'una **plataforma digital** (per exemple la plataforma decidim.barcelona) però les **funcions** d'aquesta són sovint **limitades** a la publicació d'informació i dels resultats sobre el procés.

Si bé la incorporació de canals digitals pot contribuir, efectivament, a la millora de la **transparència**, la **informació** sobre el procés i la **publicació** i **seguiment** dels **resultats**, pot esdevenir també un espai interessant per a potenciar la **participació asíncrona**, possibilitant un contacte continuat entre les persones participants i ampliant o complementant les deliberacions desenvolupades en els espais presencials.

No obstant això, cal tenir també en compte que la participació a través de canals digitals requereix una **dedicació extra** per part de les persones participants. Per tant, si es parteix de la premissa que la participació ha de ser remunerada, cal tenir en compte aquest aspecte. Per altra banda, es requereix el desenvolupament de **recursos** i **serveis específics** per a la **reducció de la bretxa digital**.

Remuneració, compensació financera i serveis de suport

En termes generals, la **remuneració de la participació** es valora **necessària**, especialment tenint en compte que es tracta de processos que requereixen una implicació intensa i continuada de les persones participants.

La remuneració es considera un mecanisme útil per al **reconeixement de la participació**, així com per a possibilitar la **presència** d'algunes de les persones participants, malgrat que es tracta de contribucions econòmiques més aviat reduïdes. No obstant això, s'ha detectat que en el context de Barcelona/Catalunya, existeixen **dificultats normatives** destacades a l'hora de possibilitar una remuneració directa de l'administració a les persones participants, fet que

suposa un impediment tècnic important a l'hora de fer efectiva aquesta retribució. Per tant, la consolidació del model de les assemblees ciutadanes ha d'estar necessàriament acompanyada d'una adequació normativa que permeti un desplegament òptim dels recursos necessaris per a poder-se desenvolupar.

Per altra banda, si bé hem pogut recollir aquesta valoració positiva de la remuneració per part de persones expertes i tècniques, actualment **no hi ha estudis concloents** sobre l'impacte de la retribució econòmica en la participació ciutadana. És, per tant, necessari identificar clarament i a través de l'evidència, quin és aquest impacte, i quins són els punts forts i febles d'aquest plantejament.

Finalment, cal mencionar que la remuneració no és, en moltes ocasions, condició suficient per a possibilitar la participació, sinó que cal tenir en compte altres **recursos i serveis complementaris**, relacionats amb la infraestructura, les cures, el desplaçament, el temps necessari per a participar, etc.

Presa de decisions i consens

Definir les **normes** del procés de **presa de decisions** des de l'inici és també un aspecte clau per a garantir la transparència de l'assemblea entre les persones participants. Per altra banda, és també important establir mecanismes per tal que aquests puguin intervenir en la definició del model de presa de decisions. Per exemple, en el cas de l'Assemblea Metropolitana Manifesta 15, es va oferir la possibilitat als assembleistes d'escollir quin era el percentatge de vots mínim necessari per a aprovar cada una de les recomanacions.

El **plantejament actual** de l'assemblea ciutadana cerca l'assoliment del **consens** o de **majories àmplies** per a l'aprovació de les seves recomanacions. Aquest fet pot incrementar la força dels resultats, mostrant que aquests són fruit d'una deliberació profunda que ha assolit uns resultats compartits. No obstant això, en alguns casos també ha produït que, amb la voluntat de perseguir aquest acord, les recomanacions finalment aprovades no siguin prou ambicioses per a abordar les problemàtiques que es volen treballar.

Per altra banda, l'aprovació a través de majories pot garantir resultats més ambiciosos i una presa de decisions més eficient, però també pot debilitar el compromís d'una part dels assembleistes amb els resultats. Possiblement, és apropiat **estudiar l'aplicació de models mixtes**, que contemplin la resolució a través de consens quan la deliberació ho permeti, però que estableixi també un sistema de votació acordat amb les persones participants, quan es detecti que l'assoliment d'un acord compartit no és possible.

Vinculació i aplicació dels resultats

Les assemblees ciutadanes realitzades a Barcelona, Catalunya, i **la majoria de les que s'han analitzat, tenen una naturalesa consultiva**. No existeix, per tant, un compromís inequívoc d'aplicació dels resultats per part de les institucions polítiques i tampoc es contempla en tots

els casos la creació d'un organisme de seguiment dels resultats, format per assembleistes i que pugui vetllar pel compliment d'aquests.

Aquest és, possiblement, un dels principals reptes a l'hora de garantir que l'assemblea ciutadana tingui **capacitat real d'incidència en la realitat que vol transformar**. En aquest, sentit, és important estudiar maneres de vincular aquest espai deliberatiu amb el conjunt de la ciutadania, per tal de validar i ratificar els resultats obtinguts, per una banda, i amb les institucions polítiques, per l'altra, per garantir l'aplicació dels resultats.

En alguns casos s'ha plantejat sotmetre les **resolucions de l'assemblea a referèndum**, com és el cas d'Irlanda, que ja s'ha exposat en el transcurs del document. En altres, com en les assemblees realitzades a la ciutat polonesa de Gdansk entre el 2016 i el 2017, relacionades amb temàtiques com les inundacions, la qualitat de l'aire o l'empoderament de la societat civil, aquelles recomanacions aprovades per un mínim del 80% dels participants es van considerar vinculants per part de l'ajuntament del municipi (Ross, 2022).

La relació entre l'assemblea i el sistema polític és un **factor que determinarà la capacitat transformadora del procés**, amb la qual cosa cal que aquesta vinculació quedi establerta des de l'inici i que sigui coneguda per part de les persones participants, ja que aquest pot ser també un factor clau per determinar la voluntat de participar.

Decàleg per l'impuls de les assemblees ciutadanes

A partir de la reflexió, del contingut desenvolupat i dels resultats assolits al voltant d'aquesta recerca, s'han formulat alguns **criteris de qualitat democràtica** per l'impuls d'assemblees ciutadanes. Aquesta proposta es configura com un **decàleg** que busca impulsar assemblees ciutadanes representatives de la realitat social i amb capacitat d'incidència i transformació.

- 1. Impuls del lideratge:** fomentar un lideratge clar i actiu per garantir l'èxit dels processos participatius.
- 2. Descentralització d'iniciatives:** promoure una distribució equilibrada de les accions i decisions, afavorint la implicació de diferents actors.
- 3. Participació col·lectiva:** assegurar la inclusió de diversos col·lectius en la presa de decisions per fomentar la representativitat.
- 4. Selecció equitativa dels participants:** implementar mecanismes de sorteig i criteris de selecció transparents per garantir la diversitat i l'equitat.
- 5. Elecció acurada dels temes:** establir processos clars per a la tria i definició dels temes de deliberació d'interès comú.
- 6. Formació per a la participació:** oferir recursos de capacitació i formació per assegurar una participació informada i efectiva.
- 7. Assemblea híbrida:** Integrar formats presencials i virtuals per ampliar l'accés i la inclusió en els espais de deliberació.
- 8. Suport i compensacions a la participació:** proporcionar compensació econòmica i serveis de suport per eliminar barreres de participació.
- 9. Facilitació del consens en la presa de decisions:** Promoure metodologies que facilitin la generació de consens i l'acceptació col·lectiva de les decisions preses.
- 10. Aplicació efectiva dels resultats:** assegurar la vinculació i implementació real dels acords per generar impacte i confiança en el procés.

Figura 2 - Decàleg per l'impuls de les assemblees ciutadanes

Font: elaboració pròpia.

Referències bibliogràfiques

- Ajuntament de Barcelona. (2023). *Propostes de l'Assemblea Ciutadana pel Clima*. Àrea d'Ecologia Urbana. Ajuntament de Barcelona.
<https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jsui/handle/11703/128362>
- Ajuntament de Barcelona. (2024). *Informe de valoració de les propostes de l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Barcelona*. Oficina de Canvi Climàtic i Sostenibilitat. Ajuntament de Barcelona.
<https://www.decidim.barcelona/processes/AssembleaClima/f/6206/>
- Algora, Á. R. (2023). Minipúblicos, oportunidades y desafíos. Los casos de Bélgica e Irlanda. *Doxa Comunicación. Revista Interdisciplinar de Estudios de Comunicación y Ciencias Sociales*, 19-37. <https://doi.org/10.31921/doxacom.n37a1768>
- Balcells Padullés, J. (2020). *La democràcia deliberativa*. FUOC.
<https://openaccess.uoc.edu/bitstream/10609/150032/1/LaDemocraciaDeliberativa.pdf>
- Boix, A., Gimeno, C., Guamán, A., & Alba Soriano. (2022). *Estudi jurídic comparat de les legislacions en matèria de participació ciutadana*. Direcció General de Bon Govern, Innovació i Qualitat Democràtiques. <http://governobert.gencat.cat/ca/participacio-ciutadana/difusio-i-recerca/recerca-en-qualitat-democratica/altres-recerques/estudi-juridic-comparat-de-les-legislacions-en-materia-de-participacio-ciutadana-2022/index.html>
- Bou, D. (2023, novembre 16). L'Assemblea Ciutadana pel Clima, una eina guanyada pel moviment ecologista. *directa.cat*. <https://directa.cat/lassemblea-ciutadana-pel-clima-una-eina-guanyada-pel-moviment-ecologista/>
- Bouricius, T. G. (2013). Democracy Through Multi-Body Sortition: Athenian Lessons for the Modern Day. *Journal of Deliberative Democracy*, 9(1), Article 1.
<https://doi.org/10.16997/jdd.156>
- Carballo Rodríguez, F. M. (2024). La experiencia de pasar de ser cualquiera a ser alguien. ¿Qué se puede esperar de las asambleas ciudadanas elegidas por sorteo? *Res Publica. Revista de Historia de las Ideas Políticas*, 27(2), 123-132.
<https://doi.org/10.5209/rpub.93431>
- Carson, L. (2018). *Integrating Citizen Deliberation into National Decisions: Ireland's Prime Minister's Office*. newDemocracy Foundation.
<https://www.newdemocracy.com.au/2017/05/28/integrating-citizen-deliberation-into-national-decisions/>
- Carson, L., & Dienel, H.-L. (2017). *Financial Compensation for Citizens in Mini-Publics: Comparing Australia and Germany* (Research and Development Note). newDemocracy Foundation. <https://nexusinstitut.de/en/financial-compensation-for-citizens-in-mini-publics-comparing-australia-and-germany/>
- Citizens' Assembly. (2013). *Recruitment Process for 66 Citizens of the Convention—Behaviour & Attitudes*. Citizens' Assembly. <https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/B.pdf>

- Citizens' Assembly. (2018). *Report and Recommendations of the Citizens' Assembly on the fourth and fifth topics*. Citizens' Assembly. <https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/2023/02/Final-Report-on-Manner-in-which-Referenda-are-Held-Fixed-Term-Parliaments.pdf>
- Citizens' Assembly. (2021). *Report of the Citizens' Assembly on Gender Equality*. Citizens' Assembly. <https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/2023/02/report-of-the-citizens-assembly-on-gender-equality.pdf>
- Citizens' Assembly. (2023). *Report of the Citizens' Assembly on Biodiversity Loss*. Citizens' Assembly. <https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/ReportonBiodiversityLoss.pdf>
- Citizens' Assembly. (2024a). *Report of the Citizens' Assembly on Drugs Use—Volume I*. Citizens' Assembly. https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/CADU_Volume1.pdf
- Citizens' Assembly. (2024b). *Report of the Citizens' Assembly on Drugs Use—Volume II*. Citizens' Assembly. https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/CADU_Volume-2.pdf
- Courant, D. (2019). Les assemblées citoyennes en Irlande. *La Vie des idées*. <https://laviedesidees.fr/Les-assemblees-citoyennes-en-Irlande>
- Courant, D. (2021). Citizens' Assemblies for Referendums and Constitutional Reforms: Is There an “Irish Model” for Deliberative Democracy? *Frontiers in Political Science*, 2. <https://doi.org/10.3389/fpos.2020.591983>
- Curato, N., Farrell, D. M., Geissel, B., Grönlund, K., Mockler, P., Pilet, J.-B., Renwick, A., Rose, J., Setälä, M., & Suiter, J. (2021). *Deliberative Mini-Publics: Core Design Features* (1a ed.). Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1sr6gw9>
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. New Haven: Yale University Press.
- Dryzek, J., Bächtiger, A., & Milewicz, K. (2011). Toward a Deliberative Global Citizens' Assembly. *Global Policy*, 2, 33-42. <https://doi.org/10.1111/j.1758-5899.2010.00052.x>
- Farrell, D., Curato, N., Dryzek, J. S., Geißel, B., Grönlund, K., Marien, S., Niemeyer, S., Pilet, J.-B., Renwick, A., Rose, J., Setälä, M., & Suiter, J. (2019). *Deliberative Mini-Publics: Core Design Features*. The Centre for Deliberative Democracy & Global Governance, University of Canberra. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1sr6gw9>
- Farrell, D., Suiter, J., Cunningham, K., & Harris, C. (2020). *When Mini-Publics and Maxi-Publics Coincide: Ireland's National Debate on Abortion*. Presented at the General Conference of the European Consortium for Political Research, Oslo. <https://doi.org/10.1080/00344893.2020.1804441>
- Farrell, D., Suiter, J., & Harris, C. (2018). 'Systematizing' constitutional deliberation: The 2016–18 citizens' assembly in Ireland. *Irish Political Studies*, 34, 1-11. <https://doi.org/10.1080/07907184.2018.1534832>
- Farrell, D., Suiter, J., Harris, C., & Cunningham, K. (2019). The Effects of Mixed Membership in a Deliberative Forum: The Irish Constitutional Convention of 2012–2014. *Articles*. <https://doi.org/10.1177%2F0032321719830936>

- García Arcos, P. (2023, març 28). Ciutadans escollits per sorteig fent política amb la Generalitat—Setmana del Govern Obert. *EAPC Bloc*.
<https://eapc.blog.gencat.cat/2023/03/29/ciutadans-escollits-per-sorteig-fent-politica-amb-la-generalitat-pablo-garcia-arcos/>
- Gargarella, R. (2019). De la democràcia participativa a la deliberación inclusiva: «mini-públicos», loterías y constituciones elaboradas por la ciudadanía (crowdsourced constitutions). Comentarios muy preliminares. *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, Año 5(número 9).
<https://www.sitios.scjn.gob.mx/cec/editorial/julio-diciembre-2019>
- Gastil, J., & Richards, R. C. (2012). *Making Direct Democracy Deliberative Through Random Assemblies* (SSRN Scholarly Paper 2011179). Social Science Research Network.
<https://papers.ssrn.com/abstract=2011179>
- Gastil, J., & Wright, E. O. (2019). Legislature by Lot. En J. Gastil & E. O. Wright (Ed.), *Legislature by lot: Transformative designs for deliberative governance*. Real Utopias Project Conference, London New York. Verso. <https://www.versobooks.com/products/926-legislature-by-lot?srsId=AfmBOookJlTifapJSU2TTB2anUYNbfbfdys0P2HKF80ob2PQFeINC7IU6>
- Generalitat de Catalunya. (2023). *Paquet de benvinguda al participant de l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.
https://participa.gencat.cat/rails/active_storage/blobs/redirect/eyJfcmFpbHMiOnsiYXZlc2FnZSI6IkJBaHBbBmxWlwiZXhwIjpuZDwxsLCJwdXkiOiJibG9iX2lkIn19--aca32b4437f2689344b3313467c3c235308e8c31/ACCC-paquet_benvinguda.pdf
- Generalitat de Catalunya. (2024). *Recomanacions de l'Assemblea Ciutadana pel Clima de Catalunya 2023-2024*. Generalitat de Catalunya.
<https://participa.gencat.cat/processes/assembleaclima/f/4057/?locale=ca>
- González, Á., & Marina, E. (2022). La asamblea ciudadana para El clima: ¿Un modelo a seguir en las asambleas ciudadanas regionales y locales? *Actualidad Jurídica Ambiental*, Issue 122.
<https://openurl.ebsco.com/contentitem/gcd:157164766?sid=ebsco:plink:crawler&id=ebsco:gcd:157164766>
- Goodin, R. E., & Dryzek, J. S. (2006). Deliberative Impacts: The Macro-Political Uptake of Mini-Publics. *Politics & Society*, 34(2), 219-244. <https://doi.org/10.1177/0032329206288152>
- Greenpeace. (2023, gener 20). *La ciutadania pren la paraula enfront de l'emergència climàtica a l'Assemblea del Clima de Barcelona*. Greenpeace Espanya.
<https://es.greenpeace.org/ca/sala-de-prensa/comunicados/la-ciudadania-pren-la-paraula-enfront-de-lemergencia-climatica-a-lasamblea-del-clima-de-barcelona/>
- Harris, C. (2019). Deliberative Mini-publics: Defining and Designing. En Stephen Elstub & Oliver Escobar (Ed.), *The Handbook of Democratic Innovation and Governance*. Edward Elgar Publishing. <https://hdl.handle.net/10468/10035>
- Held, D. (2006). *Models of democracy* (3. ed). Stanford Univ. Press.
<https://www.sup.org/books/politics/models-democracy-3rd-edition>

- Jacquet, V. (2017). Explaining non-participation in deliberative mini-publics. *European Journal of Political Research*, 56. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12195>
- La Trama Urbana. (2015). Què fem amb els Consells de Barri? *La Trama Urbana*. <https://latramaurbana.wordpress.com/2015/09/09/que-fem-amb-els-consells-de-barri/>
- Lafont, C. (2022). Las asambleas ciudadanas y la concepción populista de representación. *Nueva Sociedad*, 298, Article 298. <https://nuso.org/articulo/asambleas-ciudadanas-concepcion-populista-representacion/>
- Landemore, H., & Fourniau, J.-M. (2022). Les assemblées citoyennes, une nouvelle forme de représentation démocratique? *Participations*, 34(3), 5-36. <https://doi.org/10.3917/parti.034.0005>
- Leipold, B. (2020, febrer 16). La democracia está en crisis y Karl Marx puede ayudarnos. *Sin permiso (Internet)*. <https://www.sinpermiso.info/textos/la-democracia-esta-en-crisis-y-karl-marx-puede-ayudarnos>
- Michels, A., & Binnema, H. (2018). Deepening and Connecting Democratic Processes. The Opportunities and Pitfalls of Mini-Publics in Renewing Democracy. *Social Sciences*, 7(11), Article 11. <https://doi.org/10.3390/socsci7110236>
- Niessen, C., & Reuchamps, M. (2022). Assemblée permanente. En G. Petit, L. Blondiaux, I. Casillo, J.-M. Fourniau, G. Gourgues, S. Hayat, R. Lefebvre, S. Rui, S. Wojcik, & J. Zetlaoui-Léger (Ed.), *Dictionnaire critique et interdisciplinaire de la Participation. DicoPart* (2ème édition). GIS Démocratie et Participation. <https://www.dicopart.fr/assemblee-permanente-2022>
- OECD. (2020). *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/2020/06/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions_11aa2baf.html
- Osete, J. (2024, febrer 27). L'Assemblea Ciutadana pel Clima, des de dins. *Crític*. <https://www.elcritic.cat/opinio/jaume-osete/lasamblea-ciudadana-pel-clima-des-de-dins-193581>
- Paulis, E., Pilet, J.-B., Panel, S., Vittori, D., & Close, C. (2021). The POLITICIZE dataset: An inventory of deliberative mini-publics (DMPs) in Europe. *European Political Science*, 20(3), 521-542. <https://doi.org/10.1057/s41304-020-00284-9>
- Paulis, E., Talukder, D., & Vrydagh, J. (2022). Mini-publics délibératifs. En G. Petit, L. Blondiaux, I. Casillo, J.-M. Fourniau, G. Gourgues, S. Hayat, R. Lefebvre, S. Rui, S. Wojcik, & J. Zetlaoui-Léger (Ed.), *Dictionnaire critique et interdisciplinaire de la Participation. DicoPart* (2ème édition). GIS Démocratie et Participation. <https://www.dicopart.fr/mini-publics-deliberatifs-2022>
- Pilet, J.-B., Bol, D., Vittori, D., & Paulis, E. (2023). Public support for deliberative citizens' assemblies selected through sortition: Evidence from 15 countries. *European Journal of Political Research*, 62(3), 873-902. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12541>
- Power, J. (2017, juny 30). Citizens' Assembly costs run over initial estimates. *The Irish Times*. <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/citizens-assembly-costs-run-over-initial-estimates-1.3138171>

- Queralt, G. C. (2023). Asambleas ciudadanas y reformas constitucionales en Islandia e Irlanda: Sorteo y deliberación como instrumentos de profundización democrática. *Daimon Revista Internacional de Filosofía*, 88, Article 88. <https://doi.org/10.6018/daimon.428891>
- Reuchamps, M., & Sautter, A.-M. (2022). La parlementarisation de la démocratie délibérative: Pourquoi est-ce que les élu·es institutionnalisent la participation citoyenne au sein de leur parlement? *Participations*, 34(3), 237-260. <https://doi.org/10.3917/parti.034.0237>
- Rojon, S., & Pilet, J.-B. (2021). Engaged, Indifferent, Skeptical or Critical? Disentangling Attitudes towards Local Deliberative Mini-Publics in Four Western European Democracies. *Sustainability*, 13(19), Article 19. <https://doi.org/10.3390/su131910518>
- Ross, M. (2022). *Healthier Democracies Case Study: Gdańsk, Poland—How citizens make policy decisions*. Public Agenda. <https://publicagenda.org/wp-content/uploads/Healthier-Democracies-Gdansk.pdf>
- Setälä, M. (2017). Connecting deliberative mini-publics to representative decision making. *European Journal of Political Research*, 56(4), 846-863. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12207>
- Shaner, A. (2022). *IMZ: 10 Years of Citizens Assemblies*. <https://znetwork.org/znetarticle/imz-10-years-of-citizens-assemblies/>
- Smith, G. (2009). *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. https://www.academia.edu/11782670/Democratic_Innovations_Designing_Institutions_for_Citizen_Participation
- Stone, P., & Delannoi, G. (2013). The Lottery as a Democratic Institution. *Studies in Public Policy* 28, The Policy Institute. https://www.academia.edu/4133733/The_Lottery_as_a_Democratic_Institution
- Suiter, J., & Farrell, D. (2019). *Reimagining Democracy: Lessons in Deliberative Democracy from the Irish Front Line*. Cornell University Press. https://muse.jhu.edu/pub/255/oa_monograph/book/68515
- Suiter, J., Farrell, D., Harris, C., O'Malley, E., & Blandin, X. (2019). La première Convention constitutionnelle irlandaise (2013-2014): Un dispositif délibératif à forte légitimité? *Participations*, 23(1), 123-146. <https://doi.org/10.3917/parti.023.0123>
- Suiter, J., Park, K., Galligan, Y., & Farrell, D. (2021). *Evaluation Report of the Irish Citizens' Assembly on Gender Equality*. ARROW@TU Dublin. <https://arrow.tudublin.ie/aaschsslrep/39/>
- Van Reybrouck, D. (2017). *Contra las elecciones: Cómo salvar la democracia*. Barcelona : Taurus.
- Vila i Triadú, J. (2023, desembre 21). Per què serveix l'Assemblea Ciutadana pel Clima? *Crític*. <https://www.elcritic.cat/mes/ateneu-critic/que-es-i-per-que-serveix-assemblea-ciutadana-pel-clima-186490>
- Vrydagh, J. (2023). Citizens' assemblies: An introduction. En M. Reuchamps, J. Vrydagh, & Y. Welp (Ed.), *De Gruyter Handbook of Citizens' Assemblies*. De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110758269>

Walsh, C. D., & Elkins, J. A. (2021). The dissatisfied and the engaged: Citizen support for citizens' assemblies and their willingness to participate. *Irish Political Studies*, 36(4), 647-666. <https://doi.org/10.1080/07907184.2021.1974717>

We the citizens. (2011). *Final Report: Participatory Democracy in Action—A Pilot*. The Atlantic Philanthropies. <https://www.atlanticphilanthropies.org/research-reports/report-we-citizens-final-report>

Annex

Sistematització de les entrevistes semiestructurades amb personal tècnic de referència

Entrevista amb Gerard Lillo

Cap de Departament de Participació de l'Àrea d'Ecologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona i responsable tècnic de l'Assemblea pel Clima de Barcelona.

A) Objectius de l'Assemblea pel Clima de Barcelona

L'Assemblea pel Clima de Barcelona va sorgir com una iniciativa impulsada per la regidoria d'Emergència Climàtica, inspirant-se en experiències prèvies com les assemblees pel clima francesa i espanyola. L'objectiu principal era convertir Barcelona en una ciutat pionera en la implementació d'aquesta metodologia participativa a escala local. Aquesta assemblea es va concebre com un instrument eficaç per contrastar plantejaments tècnics i polítics amb la ciutadania, així com per fomentar la diversitat en la presa de decisions col·lectives.

B) La participació per sorteig

Per tal de garantir una mostra representativa, es van enviar vint mil invitacions a la participació de ciutadans empadronats a Barcelona, de les quals 1.414 persones hi van mostrar interès. Finalment, es va seleccionar una mostra de cent membres per a l'assemblea.

Tot i que la diversitat inicial estava assegurada, es van detectar dificultats a mesura que les persones declinaven la participació en l'assemblea, principalment per l'interès sobre els temes en deliberació. Per tant, un important biaix en la representació va ser l'automotivació, atès que les persones interessades en el canvi climàtic eren les que més participaven. Un altre repte sorgit en aquest aspecte va ser la manca de representació de persones amb discapacitat, ja que la selecció es va basar en el padró i no en altres registres, com el cens de persones amb discapacitat.

C) La participació en la gestió de l'assemblea

L'assemblea va comptar amb una comissió de seguiment formada per entitats representatives i per representant dels grups polítics municipals, la qual posteriorment es va ampliar amb la incorporació d'assembleistes. Aquest espai va permetre obtenir inputs directes sobre la dinàmica de les sessions, tot i que la limitació de temps va configurar-se com un repte important per al desplegament del procés.

D) La remuneració de la participació

Es considera que per a determinat perfil de persona participant la remuneració clarament és un incentiu a la participació. També es constata que la remuneració és un important aspecte de reconeixement de la dedicació als treballs de deliberació.

En el cas de l'Assemblea pel Clima de Barcelona, es va establir una remuneració per reconèixer la dedicació de les persones participants, si bé les quantitats eren modestes. A més, es van oferir serveis complementaris com càtering, acollida d'infants i accessibilitat. Tanmateix, la manca d'un marc legal que reguli la remuneració en processos participatius i els obstacles burocràtics en la seva gestió van generar dificultats a la implementació de la iniciativa.

E) La construcció de l'agenda i el procés de presa de decisions

L'agenda de l'assemblea va ser definida amb la participació de les persones assembleistes. Dels deu temes proposats, els participants en van seleccionar tres. Aquesta metodologia va afavorir l'empoderament ciutadà, però també va generar dificultats organitzatives, així com va comportar la pèrdua d'alguns participants que no es van interessar pels temes triats. El procés deliberatiu es va desenvolupar de manera progressiva, passant d'idees generals a propostes concretes, prioritzant la qualitat sobre la quantitat de propostes. Tot i això, es va percebre una certa pressió temporal per al desplegament de totes les etapes de l'assemblea, fet que no va permetre deliberar en profunditat sobre determinats temes.

F) Participació virtual i comunicació amb les persones participants

Es van habilitar espais a la plataforma Decidim per a votacions i debats, però la participació en línia va ser baixa, ja que suposava una dedicació extra no remunerada. La comunicació es va canalitzar mitjançant correu electrònic, WhatsApp i un telèfon d'atenció, amb una valoració positiva de l'eficàcia d'aquests canals.

G) El seguiment dels resultats

L'assemblea es va desenvolupar durant un any electoral, la qual cosa va endarrerir el retorn dels resultats, a causa del canvi de govern municipal. L'executiu municipal va presentar una avaluació de les propostes formulades per l'assemblea només un any després, fet que subratlla la necessitat de pensar els moments polítics de desplegament de les assemblees.

H) Punts forts i febles de les assemblees ciutadanes

Entre els punts forts, es destaca la representativitat i la diversitat de la participació, la innovació en la participació, la utilitat en polítiques que impliquen canvis socials i la possibilitat de contrastar mesures polítiques amb la ciutadania. Com a punts febles, s'assenyala el cost elevat, les necessitats de suport logístic, la complexitat de la dinamització del procés, la dificultat del seguiment dels resultats i el risc que la temporalitat de les propostes desmotivi la participació.

I) Perspectives de futur

El Pla d'Actuació Municipal preveia una segona assemblea el 2026, però no va ser aprovat. Es considera que la continuïtat del projecte dependrà del suport institucional i de l'elecció d'un tema ben acotat i de clara utilitat per a la ciutadania.

Entrevista amb Yago Bermejo

Cofundador de Deliberativa, entitat sense ànim de lucre

A) L'origen de les assemblees ciutadanes

Les assemblees ciutadanes són un mecanisme de participació que ha pres rellevància en els darrers anys com a resposta a la crisi de la democràcia representativa. El seu origen es remunta als anys setanta a Europa i altres països occidentals, on es van desenvolupar experiències similars sota la denominació de "jurats ciutadans". La seva idea fonamental consisteix en la selecció d'una mostra representativa de la població per deliberar, amb temps suficient i informació adequada, sobre una qüestió política rellevant.

Encara que sovint es considera Irlanda com a pionera en la implementació d'aquestes assemblees, en realitat, altres països com Dinamarca, Alemanya, Austràlia, Estats Units i Canadà ja havien desenvolupat iniciatives similars en l'àmbit local. No obstant això, Irlanda va ser el primer país a establir assemblees ciutadanes nacionals de manera recurrent. Un factor clau en l'expansió d'aquest model ha estat la creixent desconfiança en els sistemes de representació política tradicionals i l'impuls de moviments socials, especialment en l'àmbit del canvi climàtic.

B) Els avantatges amb relació a un sistema d'elecció de representants

Les assemblees ciutadanes presenten diversos avantatges respecte als sistemes de representació mitjançant eleccions. Un dels principals problemes dels sistemes actuals és la dificultat per arribar a consensos a llarg termini, a causa de la polarització creixent, la desinformació i la manca de continuïtat de les polítiques entre mandats governamentals.

En canvi, les assemblees ciutadanes es desenvolupen en un entorn protegit on es facilita la deliberació, es redueix la influència de la desinformació i s'afavoreix la modificació de preferències per tal d'assolir acords. A més, la seva composició fa que els ciutadans s'hi vegin millor representats, ja que no estan dominades per determinats perfils de classe mitjana-alta amb educació universitària, com sol passar en els sistemes parlamentaris.

C) Aspectes remarcables del funcionament de les assemblees ciutadanes

Les assemblees ciutadanes no han de ser vistes com una alternativa total a la democràcia representativa, sinó com un complement que pot tenir un paper fonamental en situacions de bloqueig parlamentari o en dilemes polítics especialment rellevants, per exemple. No obstant això, també presenten reptes importants a fer front. Principalment pel que fa a la seva organització, la qual requereix recursos econòmics i una infraestructura significativa. Aquesta característica limita la seva aplicabilitat a temes concrets i d'alta rellevància. Tanmateix, les assemblees poden funcionar com una escola de participació ciutadana, ja que impliquen activament la població en el procés polític, evitant que aquesta es limiti al rol de simple espectadora.

D) Algunes tendències de biaixos en els resultats

Tot i els seus avantatges, les assemblees ciutadanes poden presentar certs biaixos en els seus resultats. En primer lloc, els posicionaments tendeixen a ser centristes i no excessivament arriscats, ja que les decisions solen buscar un ampli consens. Això està directament relacionat amb el disseny de l'assemblea i a la necessitat d'equilibrar l'impacte dels resultats amb la viabilitat dels acords assolits.

A més, existeix un biaix de motivació. Els temes debatuts poden interessar més a determinats sectors de la població que a altres, fet que pot afectar la diversitat dels participants. Finalment, un altre factor rellevant és el biaix en la selecció dels experts que informen l'assemblea, ja que la manera en què es presenta la informació pot influir en el resultat de la deliberació.

E) Possibles impactes de les assemblees ciutadanes

Pel que fa a l'impacte de les assemblees ciutadanes, és difícil de mesurar-ho. En molts casos, les recomanacions formulades es barregen amb mesures que ja estaven en procés, diluint la seva influència real. Un altre problema habitual és l'excés de recomanacions, fet que permet que els governs seleccionin aquelles que s'ajustin millor a les seves preferències, mentre que la resta pot ser relegada. Per tal d'evitar aquesta problemàtica, comenta que les recomanacions haurien de limitar-se a un número no gaire excessiu de propostes i que es prioritzzi l'aportació de valor afegit en aspectes on la presa de decisions política tradicional ha resultat ineficaç.

F) L'experiència d'una assemblea ciutadana global

Un cas particularment interessant és el de l'assemblea ciutadana global sobre el canvi climàtic. Aquesta experiència va aconseguir una mostra realment representativa de la població mundial, amb una majoria de participants provinent de contextos socioeconòmics desfavorits. No obstant això, es va enfrontar a grans dificultats, especialment en l'ús de la llengua. La manca d'intèrprets professionals i la necessitat de treballar en línia van provocar que la deliberació no fos efectiva. Per solucionar aquests reptes, es proposa la creació d'un laboratori global dedicat a millorar la metodologia d'aquest tipus de processos i a garantir una deliberació més equitativa i eficient.

 **FUNDACIÓ
FERRER i GUÀRDIA**